Opvolgingsonderzoek naar de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

Vast Comité van Toezicht op de politiediensten

Toezichtsonderzoek

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co
Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. INLEIDING ____ **1**

2. AANVANKELIJKE AANBEVELING (1): VORMING BLIJVEN GEVEN AAN POLITIEAMBTENAREN (1A) EN HEN SENSIBILISEREN (1B) VOOR HET ONTHAAL EN DE BEJEGENING VAN SLACHTOFFERS VAN INTRAFAMILIAAL GEWELD ____ **1**

2.1 Aanbeveling m.b.t. de opleidingen: beschouwingen intern de politiediensten (1a) ---- 2

2.1.1 Basisopleiding 2

2.1.2 Niet-verplichte opleidingen 2

2.1.3 Personeelsleden die meer behoefte hebben aan opleidingen 3

2.1.4 Manieren om de opleidingen aan te pakken 6

2.1.5 Aan te snijden materies 7

2.2 Aanbeveling m.b.t. de opleidingen: beschouwingen extern de politiediensten (1a) ---- 7

2.2.1 Vorming m.b.t. de geweldscyclus … om de vooronderstellingen te doorbreken 7

2.2.2 Vorming om de link te leggen naar professionele hulpverleners 8

2.2.3 Vorming m.b.t. de opmaak van processen-verbaal 9

2.3 Aanbeveling m.b.t. sensibilisering: beschouwingen intern de politiediensten (1b) ---- 9

2.3.1 Nood aan voortdurende sensibilisering 9

2.3.2 Vormen die de sensibiliseringssessies zouden kunnen aannemen ... 10

2.3.3 Onderwerpen van sensibilisering 10

2.4 Aanbeveling m.b.t. sensibilisering: beschouwingen extern de politiediensten (1b) ---- 12

2.4.1 Bewustmaking van het bestaan van externe partners en hun opdrachten 12

2.4.2 Bewustmaking van de gevolgen van het weigeren te akteren 13

2.4.3 Bewustmaking van de gevolgen van het bagatelliseren 13

2.4.4 Bewustmaking van het belang om te praten over de moeilijkheden van het beroep van politieambtenaar 14

2.4.5 Bewustmaking van het gebruik van ad-hocformulieren en voor het zich houden aan modellen 14

2.4.6 Bewustmaking van de (onjuiste) vooronderstellingen die sommige politieambtenaren hebben over een relatiebreuk 14

2.4.7 Bewustmaking van het statuut van slachtoffer 15

3. AANVANKELIJKE AANBEVELING (2): INTERNE (2A) EN EXTERNE (2B) DOORVERWIJZING VAN SLACHTOFFERS VERBETEREN ____ **15**

3.1 Aanbeveling m.b.t. interne doorverwijzingen: beschouwingen intern de politiediensten (2a) ---------- 15
3.1.1 Functionaliteiten (weinig) betrokken bij de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld 15
3.1.2 Geen interne doorverwijzingen: fatalisme? 16
3.1.3 Nood maakt vindingrijk maar goede opvolging blijft uit 16
3.1.4 Idee van een contactpolitieambtenaar die borg staat voor kwaliteit 16
3.1.5 Verkokering tussen de diensten 17
3.1.6 Nood aan standaardisatie 18
3.2 Aanbeveling m.b.t. interne doorverwijzingen: beschouwingen extern de politiediensten (2a) ---------- 18
3.3 Aanbeveling m.b.t. externe doorverwijzingen: beschouwingen intern de politiediensten (2b) ---------- 19
3.3.1 Dualiteit van de bestaande structuren 19
3.3.2 Beperkt aantal externe doorverwijzingen door politieambtenaren 19
3.3.3 Idee van een sociale lijn voor intrafamiliaal geweld 19
3.4 Aanbeveling m.b.t. externe doorverwijzingen: beschouwingen extern de politiediensten (2b) ---------- 20
3.4.1 Weinig doorverwijzingen naar externe diensten 20

4. AANVANKELIJKE AANBEVELING (3): BLIJVEN INZETTEN OP DE INTEGRALE EN GEÏNTEGREERDE WERKING BIJ HET ONTHAAL EN DE BEJEGENING VAN SLACHTOFFERS VAN INTRAFAMILIAAL GEWELD _____ 21

4.1 Aanbeveling m.b.t. de integrale en geïntegreerde werking: beschouwingen intern de politiediensten ---------- 21
4.1.1 Interne visie is veel te weinig aanwezig 21
4.1.2 Vergeten interne partner: de wijkagent 22
4.1.3 Beperkte rol van de politiediensten 22
4.1.4 Opvang in noodsituaties 22
4.1.5 Nultolerantie 23
4.1.6 Wet van 15 mei 2012 23
4.1.7 Verschillend aanbod tussen de Gemeenschappen 23
4.1.8 Samen toewerken naar een gedeeld beroepsgeheim … of niet? 23
4.2 Aanbeveling m.b.t. de integrale en geïntegreerde werking: beschouwingen extern de politiediensten ---------- 25
4.2.1 Opvang van slachtoffers in noodsituaties 25
4.2.2 Twee voorbeelden van een geïntegreerde aanpak 25

5. ANDERE ASPECTEN WAARMEE REKENING MOET WORDEN GEHOUDEN OM DE OPVANG VAN SLACHTOFFERS VAN INTRAFAMILIAAL GEWELD TE VERBETEREN **26**

5.1 Referentieambtenaren van de politie 26

5.2 Vaak aanwezige ingrediënten die soms verkeerd geïnterpreteerd worden 27

5.3 Medische en politionele vaststellingen 29

5.3.1 Medische documenten 29

5.3.2 Politionele vaststellingen 30

5.3.3 Drama's voorkomen: is dat mogelijk? 31

5.4 Andere bedenkingen 31

5.4.1 Behandeling als APO 31

5.4.2 Wet van 15 mei 2012 32

5.4.3 Gedeeld beroepsgeheim … of niet? 32

5.4.4 Een slachtoffer wenst zijn klacht in te trekken 32

5.4.5 Risico's op instrumentalisering van de politiediensten 33

5.4.6 Politieambtenaren als plegers van intrafamiliaal geweld 33

5.4.7 Opvang van daders 33

5.4.8 Slachtofferbejegening: niet zonder impact op het privéleven van politieambtenaren 34

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN **34**

6.1 Conclusies 34

6.1.1 Politieambtenaren blijven opleiden en sensibiliseren op het vlak van onthaal en bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld 34

6.1.2 Interne en externe doorverwijzingen verbeteren 35

6.1.3 Blijven inzetten op de integrale en geïntegreerde werking op het vlak van onthaal en bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld 35

6.2 Algemene en bijzondere aanbevelingen 36

7. LIJST VAN AFKORTINGEN **40**

8. WETTELIJKE BASIS **41**

1. Inleiding

1. Een onderzoek voeren naar de opvolging van de aanbevelingen die zijn geformuleerd naar aanleiding van het onderzoek naar het onthaal en de bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld dat in 2015 gepubliceerd is[1], ditmaal vanuit een meer praktische insteek omdat toen vooral een theoretisch beeld geschetst werd van die opvang.

2. De onderzoeksdaden werden gesteld tussen februari 2019 en juni 2020. Aan de hand van een steekproef van politiezones[2] werden er gesprekken gevoerd intern[3] en extern[4] de politiediensten. Afhankelijk van de interne organisatie werden de basisfunctionaliteiten van politie 'onthaal', 'politionele slachtofferbejegening', 'interventie', 'wijkwerking' en 'lokale recherche' bevraagd.

3. De externe diensten werden geselecteerd aan de hand van een lijst van partners die betrokken zijn bij de opvang van slachtoffers[5] van intrafamiliaal geweld die ons door de politiediensten bezorgd werd. Op basis van die lijst werd contact opgenomen met bepaalde organisaties met het oog op het voeren van gesprekken. De referentiemagistraten ter zake van de betrokken gerechtelijke arrondissementen[6] werden ook gecontacteerd, net als verschillende organen/instellingen met expertise op het gebied van intrafamiliaal geweld.

4. Het onderzoeksverslag werd voorgelegd aan de Commissaris-generaal van de federale politie en aan de Voorzitter van de Vaste Commissie van de lokale politie in het kader van de tegenspraak. Beiden hebben geantwoord. Het Vast Comité P heeft rekening gehouden met hun bedenkingen en hun opmerkingen.

2. Aanvankelijke aanbeveling (1): vorming blijven geven aan politieambtenaren (1a) en hen sensibiliseren (1b) voor het onthaal en de

.....

[1] https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2015-03-19%20intrafamiliaal%20geweld.pdf.

[2] Dit zijn meergemeentezones van verschillende typologie gelegen in diverse provincies en gerechtelijke arrondissementen, zowel in de Nederlandstalige als in de Franstalige gemeenschap.

[3] Er werden drieëntwintig interviews afgenomen in de vorm van een focusgroep of individueel met leden van de politiediensten.

[4] Er werden twaalf interviews afgenomen in de vorm van een focusgroep of individueel met leden van externe diensten, hoofdzakelijk sociale diensten waarmee de politiediensten gewoonlijk werken.

[5] In deze tekst behoren zowel daders als slachtoffers van intrafamiliaal geweld tot de verschillende geslachtscategorieën.

[6] In het kader van de desbetreffende steekproef.

bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

2.1 Aanbeveling m.b.t. de opleidingen: beschouwingen intern de politiediensten (1a)

5. De binnen de politiediensten ontmoete personen zijn over het algemeen van mening dat ze voldoende opgeleid zijn om een goed begrip te hebben van het fenomeen, omdat de materie tijdens de basisopleiding op de politieschool werd onderwezen. Deze stelling moet evenwel worden genuanceerd in die zin dat niet iedereen zich herinnert cursussen over het onderwerp te hebben gevolgd en velen vinden dat een regelmatige opfrissing wenselijk is maar te zelden wordt georganiseerd. Bovendien hebben sommigen de indruk dat de kennis van een deel van hun collega's grote hiaten vertoont, waardoor ze niet passend reageren ten aanzien van slachtoffers.

2.1.1 Basisopleiding

6. Vanuit het oogpunt van opleiding bekeken, zijn er twee generaties politieambtenaren: die van voor 2006 en die van erna. Dit wordt met name verklaard doordat er in dat jaar een ommekeer is gekomen ten gunste van slachtoffers waarbij werd ingezet op een betere kennis van en bewustwording voor het fenomeen binnen politie en justitie. De omzendbrieven COL 3/2006 en 4/2006 (herzien in 2015) hebben hier grotendeels toe bijgedragen.

7. De meeste gesprekspartners leggen uit dat tijdens de basisopleiding veel informatie wordt gegeven om de processen die bij intrafamiliaal geweld komen kijken beter te begrijpen. De principes die de geweldscyclus-IFG[7] regelen, lijken aldus bekend te zijn bij de overgrote meerderheid van de politieambtenaren. Sommigen melden ook dat ze tijdens hun opleiding vertegenwoordigers van verschillende sociale diensten hebben ontmoet die hun werking kwamen uiteenzetten. Die personen waren soms vergezeld van slachtoffers, zodat zij aan de politieambtenaren konden duidelijk maken wat de positieve en negatieve aspecten van hun zorg waren, evenals de aspecten waaraan zij aandacht zouden kunnen besteden om hen te helpen.

2.1.2 Niet-verplichte opleidingen

8. Politieambtenaren en CALog-medewerkers zeggen dat ze zich niet herinneren dat ze na hun basisopleiding aanvullende opleidingen ter zake hebben gevolgd of

.....

[7] "De (vicieuze) geweldcyclus bestaat uit vier fases; spanning en angst bij het slachtoffer; de uitbarsting van het geweld; de rechtvaardiging en spijt van de dader met het schuldgevoel bij het slachtoffer; en de wittebroodsweken met de hoop van het slachtoffer. In gewelddadige relaties herhaalt deze cyclus zich, sneller en sneller, en waarbij de fase van de wittebroodsweken steeds korter wordt."

dat ze er zeer zelden aan hebben deelgenomen en niet veel van hebben onthouden. Ze zijn echter van mening dat het nuttig voor hen zou zijn. Er is behoefte aan vorming, niet alleen over het fenomeen als zodanig, maar ook en vooral over het bestaan van externe diensten die hulp en ondersteuning bieden aan slachtoffers.

9. Aangezien de opleidingen niet altijd voor iedereen verplicht zijn, is het niet ongebruikelijk dat personeelsleden na hun basisopleiding geen opleiding meer hebben gevolgd. Politieambtenaren kunnen zich inschrijven voor opleidingen over dit onderwerp, maar velen van hen zijn niet geïnteresseerd in de materie. Dit resulteert in een laag percentage (verzoeken tot) deelname. Wanneer de opleidingen verplicht zijn, kunnen sommige deelnemers voor problemen zorgen door hun gedrag dat blijk geeft van ware onverschilligheid (gebrek aan participatie, voortdurend bezig zijn met smartphone, enz.).

2.1.3 Personeelsleden die meer behoefte hebben aan opleidingen

- Referentieambtenaar van de politie

10. Zoals de omzendbrief COL 4/2006[8] voorziet, moeten korpschefs een referentieambtenaar van politie aanwijzen die met het partnergeweld wordt belast. Een van zijn taken is om *"de politieagenten die met slachtoffers in contact kunnen komen, alle nuttige informatie te verschaffen om hen in staat te stellen passend te reageren, in het bijzonder informatie betreffende de psychosociale mechanismen van het partnergeweld en betreffende de mogelijkheden inzake opvang van daders en slachtoffers"*. Nochtans hebben niet alle politiezones een referentieambtenaar aangewezen.

"Sinds twee jaar is er geen referentieambtenaar meer, hij is met pensioen gegaan."

11. Anderzijds, als hij is aangewezen[9], weten de personen die betrokken zijn bij het beheer van intrafamiliaal geweld niet noodzakelijkerwijs dat die referentieambtenaar binnen het korps bestaat of kennen ze zijn identiteit vaak niet.

12. Sommigen wijzen op een gebrek aan tijd om opleidingen te organiseren. Ze merken op dat hoewel de hiërarchie hen de vrijheid biedt om zich te organiseren om opleidingen te verstrekken, ze niet worden ondersteund in hun inspanningen. Het feit dat de referentiepersoon somtijds lid is van het basiskader en alleen is om deze functie te vervullen helpt niet om hem gewicht te geven om beslissingen

.....

[8] Gemeenschappelijke omzendbrief van de Minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld van 1 maart 2006 (herzien op 12 oktober 2015).

[9] Wat niet altijd het geval is.

te nemen op organisatieniveau noch om opleidingen/cursussen/informatiesessies, … uit te werken en te beheren.

13. In eerste instantie zouden de opleidingen zich bij voorkeur kunnen richten tot die referentieambtenaren, gelet op hun opdrachten, opdat zij daarna op hun beurt de inhoud van die opleidingen kunnen verspreiden. Andere taken die niet direct binnen het kader van intrafamiliaal geweld vallen, nemen hen echter vaak geheel in beslag, waardoor ze niet alle ad-hocopleidingen volgen.

- Leden van interventieploegen en teamchefs

14. Interventies voor intrafamiliaal geweld zijn vaak moeilijk te beheren: kinderen huilen/schreeuwen; het geweld neemt diverse vormen aan[10] en niet zelden keren de slachtoffers zich tegen de politieambtenaren die optreden tegen de dader. Deze interventies zijn riskant door de aanwezigheid van voorwerpen voor dagelijks gebruik, zoals keukenmessen, die kunnen aangewend worden als wapen. In sommige situaties is het niet altijd evident om te weten wie de dader is en wie het slachtoffer. De optredende politieambtenaren en de teamchefs moeten dus correct opgeleid zijn voor dit soort van opdrachten.

"Wanneer we vertrekken naar een geval van IFG, is dat voor ons het grote onbekende."

"Men geeft opleidingen over alles, behalve over IFG."

15. Interventieploegen worden geconfronteerd met een veelheid aan situaties. Voortgezette opleidingen en werkvergaderingen helpen hen de ontwikkelingen in verscheidene materies op te volgen, zowel op wetgevend vlak als op het vlak van politieprocedures.

16. Uit de gesprekken blijkt dat er vraag is naar informatiesessies die anders dan dienst per dienst worden georganiseerd. Men zou liever hebben dat politieambtenaren uit verschillende diensten gemengd worden zodat ze meer gelegenheid hebben om ervaringen uit te wisselen. De medewerkers zijn zich terdege bewust van de verkokering tussen de diensten en in het bijzonder tussen de interventie en de wijkagenten. In het kader van intrafamiliaal geweld is een meer regelmatige uitwisseling over dossiers zeer gewenst.

17. Met betrekking tot de rol en de opdrachten van de teamchefs zijn de gesprekspartners unaniem van mening dat ze op de hoogte moeten zijn van de procedures en het personeel op hen moet kunnen rekenen in meer complexe situaties. Zelf wijzen teamchefs er evenwel op dat de materie tijdens hun opleiding middenkader niet of amper aan bod komt.

.....

[10] Seksueel/psychologisch/economisch/fysiek waaronder verkrachting/stalking/oplichting/opzettelijke doodslag, …

"Mijn opleiding tot HINP was meer toegespitst op recherche dan op sociale aspecten."

- Onthaalpersoneel

18. Weigeren om te akteren is een terugkerend probleem bij de politie. Het is niet ongebruikelijk dat slachtoffers om valse of verkeerde redenen onverrichter zake terug naar huis worden gestuurd. Zo stuurde een onthaalpost in één van de bezochte politiezones tot voor kort slachtoffers die zich zonder medisch attest aanboden systematisch weg. Op andere plaatsen worden taalproblemen naar voren geschoven of het feit dat het slachtoffer zich al meermaals heeft aangeboden.

- Wijkagenten

19. In de steekproef van geselecteerde politiezones is gebleken dat ze niet allemaal een beroep doen op de vaardigheden van wijkagenten inzake intrafamiliaal geweld. Zowel de wijkagenten die we hebben ontmoet als leden van andere diensten zijn er echter diep van overtuigd dat zij hierin een grote rol spelen. Ze kunnen dicht bij de slachtoffers staan en informeren naar hun algemene situatie; ze kunnen inlichtingen inwinnen bij buren, die feiten kunnen melden, en andere, meer gespecialiseerde diensten waarschuwen voor of informatie verstrekken over allerlei verontrustende elementen. Ze kunnen gemakkelijker dan andere tussenkomende partijen de privésfeer van mensen betreden en bevoorrechte contacten onderhouden met verschillende actoren. Hun rol zou volgens sommigen niet beperkt moeten blijven tot het simpelweg opvolgen van een situatie door middel van een herbezoek, maar zou ook preventief moeten zijn. Het adequaat opleiden van wijkagenten zou een onmiskenbare meerwaarde zijn net zoals het uitbreiden van hun momenteel zeer beperkte rol, die weinig of niet gekend of erkend is.

- Personeel actief in de wachtrol 'politionele slachtofferbejegening'

20. Sommige slachtoffers geven de voorkeur aan een eerste contact met burgerpersoneel in plaats van met operationeel personeel. Ze voelen zich meer op hun gemak om te praten en vooral als ze niet direct een klacht willen indienen maar alleen willen informeren en/of om hulp vragen. Niet alle politiezones beschikken over een CALog psycholoog of sociaal assistent die op dat verzoek kan ingaan. Deze burgermedewerkers, die als versterking optreden, moeten ook correct opgeleid zijn in de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld want ze moeten in staat zijn om slachtoffers correct te informeren, net zoals dat het geval is voor het onthaalpersoneel. Een slachtoffer kan zich een eerste keer aanbieden om 'het terrein af te tasten' en zou in dat geval de informatie moeten krijgen die hem in staat stelt om verdere stappen te ondernemen, zelfs als er geen formele klacht is.

- Leden van de hiërarchie betrokken bij de materie

21. De chefs hebben een belangrijke rol, met name om ervoor te zorgen dat de procedures worden nageleefd. Als ze niet correct opgeleid zijn, zullen ze het moeilijker hebben om weldoordacht in te grijpen. De bevinding is dat zij de neiging hebben om zich soms iets te veel te verlaten op de dienst politionele slachtofferbejegening.

2.1.4 Manieren om de opleidingen aan te pakken

22. Veel personeelsleden zijn gevoelig voor de problematiek en vragen om (nog) meer opleiding om zo goed mogelijk te kunnen voldoen aan de behoeften van de slachtoffers. Sommigen zijn van mening dat door de opleidingen verplicht te maken ook de minder geïnteresseerde collega's bereikt zouden worden.

23. Tijdens die opleidingen zouden concrete situaties kunnen worden aangekaart om de politieambtenaren bewust te maken van het probleem. Sommige politiezones organiseren al ontmoetingsmomenten tussen slachtoffers van intrafamiliaal geweld en politieambtenaren zodat ze kunnen anticiperen op de verwachtingen en kunnen praten over de praktische problemen die ze ondervinden. Er worden zaken aangekaart die vrij eenvoudig, zelfs elementair[11] zijn maar waaraan politieambtenaren niet altijd denken en die nochtans cruciaal zijn voor slachtoffers.

24. De meerwaarde van het organiseren van opleidingen, waarbij personen uit verschillende diensten aanwezig zouden zijn, zou erin bestaan dat er ruimte voor discussie wordt gecreëerd die in hoge mate zou bijdragen aan het delen van concrete probleemgevallen; om hun behoeften aan anderen te kunnen uiten en om de effecten van verkokering die een uitgebreidere beheersing van de situatie in de weg staan, te verzachten.

25. Naast de enkele genoemde pistes om de kwaliteit en de frequentie van de sensibiliseringsacties te verbeteren moeten er ook structurele veranderingen plaatsvinden, anders bestaat het risico min of meer snel terug te vallen in oude praktijken. Er zouden functies kunnen worden gecreëerd zoals die van verhoorder gespecialiseerd in intrafamiliaal geweld. Tijdens de gesprekken werd het idee geopperd om een profiel te ontwikkelen dat geïnspireerd is op wat er bestaat voor het verhoren van minderjarigen – verhoren TAM[12]. Het doel is om een vertrouwensrelatie op te bouwen tussen het slachtoffer en de

.....

[11] De sleutels van de dader terugkrijgen wanneer hij/zij de woning moet verlaten; zich ervan vergewissen dat het slachtoffer zelf een sleutel heeft om thuis binnen te raken; het slachtoffer helpen om zijn/haar persoonlijke spullen terug te krijgen wanneer hij/zij de woonst moet verlaten; de telefoon terugkrijgen wanneer die door de dader was weggenomen; het slachtoffer helpen noodopvang te zoeken; het slachtoffer in contact brengen met een lokale hulpverleningsdienst; een beroep doen op een tolk; vragen waaraan hij/zij onmiddellijk nood heeft, …

[12] Verhoortechnieken minderjarigen.

politieambtenaar om de communicatiebarrières[13] weg te nemen. Dat zou een goede manier zijn om gevolg te geven aan de maatregel die door de COL 4/2006 wordt bepleit, namelijk het opnemen, bij voorkeur audiovisueel, van het verhoor van het slachtoffer.

2.1.5 Aan te snijden materies

- Sociale kaart en verwijsformulieren

26. Terwijl de meeste medewerkers die we ontmoetten vertrouwd leken te zijn met de cycli van huiselijk geweld, gold dat niet voor de sociale kaart en de verwijsformulieren[14]. Die bevinding is verontrustend want dit onderwerp werd tijdens recente opleidingen in sommige politiezones op de agenda gezet en niettemin vielen veel politieambtenaren uit de lucht toen ze hierover werden bevraagd. Zeldzaam zijn inderdaad degenen die wisten van het bestaan van dit formulier; nog zeldzamer zijn degenen die het in hun persoonlijke documentatie hadden; en bijna onbestaande degenen die wisten waar ze dat formulier konden vinden.

- Processen-verbaal en verhoren

27. Een goede kwaliteit van de processen-verbaal is essentieel. Er bestaan trouwens modellen om ervoor te zorgen dat de meeste relevante aspecten aan bod komen, meer bepaald bij het verhoren van de betrokkenen[15]. Men moet zich hier echter niet toe beperken, want het is ook belangrijk om de zichtbare letsels goed te beschrijven, zelfs indien er een medisch attest voorhanden is want hierin kunnen de letsels te beknopt weergegeven zijn.

2.2 Aanbeveling m.b.t. de opleidingen: beschouwingen extern de politiediensten (1a)

2.2.1 Vorming m.b.t. de geweldscyclus … om de vooronderstellingen te doorbreken

- Nadruk leggen op de fasen van crisis/agressie

28. De externe partners zijn ervan overtuigd dat voortgezette opleiding essentieel is voor alle politieambtenaren die werkzaam zijn in het domein van intrafamiliaal geweld. Ze moeten minstens de stadia/fasen van de geweldscyclus kennen en zich bewust zijn van het belang van de kwaliteit van hun interventies en van de aangepaste opvang tijdens momenten van crisis/agressie. Deze momenten zijn

.....

[13] Anders spreekt het slachtoffer niet vrijuit en heeft het moeite om zijn verhaal te doen.

[14] De kwestie van deze formulieren zal meer in detail besproken worden in het deel over de integrale en geïntegreerde werking.

[15] *Cf.* bijlagen 3a en 3b van de COL 4/2006.

immers cruciaal voor het slachtoffer, omdat het tijdens die fases vaak de relatie helemaal afwijst. De kans op bewustwording is reëel, wat een goede opvang vereist. Politieambtenaren moeten er zich bewust van zijn dat de geweldscyclus na deze fase gewoon doorgaat en dat een slachtoffer zeer zelden zijn of haar agressor verlaat na de eerste crisis, net vanwege diens overwicht.

- Aandacht schenken aan de dader

29. Het is belangrijk om het slachtoffer te motiveren om contact op te nemen met de juiste sociale diensten, maar dat geldt ook voor de dader. De politiediensten kunnen tijdens de tussenkomst ten aanzien van de partner die van geweld wordt verdacht, hem, als onderdeel van een vrijwillig proces, de contactgegevens verstrekken van de dienst of vereniging die een programma opzet voor de responsabilisering van plegers van huiselijk geweld[16]. Het belang van het motiveren van een verdachte om een therapie te volgen, betreft niet alleen zijn huidige relatie, het moet worden gezien in het licht van nieuwe relaties. Scepsis over deze aanpak is vaak aanwezig bij politiediensten die weinig vorming in dit aspect hebben, waardoor het doel niet wordt bereikt.

- Verkrachting tussen partners

30. Sommige slachtoffers twijfelen aan de gegrondheid van hun klacht, bijvoorbeeld in het kader van verkrachting tussen echtgenoten. Daar waar politieambtenaren onwetend kunnen zijn[17], kunnen slachtoffers dat net zo goed zijn[18]. Opnieuw heeft alles te maken met vooronderstellingen en overtuigingen. Het is dus absoluut noodzakelijk om die vooronderstellingen te doorbreken door middel van aangepaste opleidingen.

2.2.2 Vorming om de link te leggen naar professionele hulpverleners

31. Heel wat externe partners hebben de indruk dat politieambtenaren soms overrompeld zijn door de gebeurtenissen; ze vragen zich af hoe ze moeten handelen en tot hoever ze moeten gaan in problematische situaties omdat ze niet weten hoe ermee om te gaan, vooral in noodsituaties of in terugkerende situaties. Als ze correct geïnformeerd zouden zijn, zouden ze zich misschien die vraag niet (of minder) stellen. In contact staan met professionele slachtofferhulpverleners is daarom essentieel.

.....

[16] COL 4/2006. Tenminste als er een dergelijke dienst is binnen het betrokken arrondissement.

[17] Want ze denken dat ze niet moeten akteren voor die feiten – *cf.* verslag van het Comité P over de opvang van slachtoffers (2019).

[18] *Cf.* verslag van Amnesty International *"Slechts 53% van hen is er zich van bewust dat verkrachting van een partner een vorm van seksuele geweldpleging is waarop een gevangenisstraf staat"*.

2.2.3 Vorming m.b.t. de opmaak van processen-verbaal

32. De ontmoete magistraten verwijzen naar de verhoormodellen die voorhanden zijn, zowel voor het slachtoffer als voor de verdachte[19]. De vooraf vastgestelde vragen bestrijken een groot aantal aspecten om een maximum aan inlichtingen te verkrijgen. Dat er modellen bestaan, hoeft evenwel geen rem te zetten op het toezicht door de verantwoordelijken op andere aspecten zoals de volledigheid van de processen-verbaal[20]. Hoewel de magistraten algemeen gesproken geen echte kritiek formuleren op de kwaliteit van de processen-verbaal, leggen ze wel de nadruk op het feit dat de inhoud van de processen-verbaal inzake intrafamiliaal geweld van fundamenteel belang is. Een goed opgestelde tekst, waarin verscheidene aspecten in verband met de toestand van het slachtoffer en met de problemen die hij/zij ervaart (familiale/culturele druk; taalprobleem; …), vervat zijn, is essentieel want zonder die specifieke context is het moeilijker om een situatie te beoordelen. Standaarden bepalen inzake processen-verbaal is nodig om de praktijken te uniformiseren.

2.3 Aanbeveling m.b.t. sensibilisering: beschouwingen intern de politiediensten (1b)

33. Het is niet eenvoudig om ‘opleiding’ en ‘sensibilisering’ op te splitsen. De mensen die we hebben ontmoet - zowel intern als extern - waren niet altijd in staat om dit onderscheid duidelijk te maken.

34. Het doel van sensibilisering is om politieambtenaren bewust te maken van de problematiek van intrafamiliaal geweld vanuit een ‘kennis’-perspectief maar ook vanuit een ‘houding’-perspectief. Hoewel de mensen die tijdens de interviews zijn ontmoet allemaal zeggen gevoelig te zijn voor en zich bewust te zijn van het onderwerp, gaan ze niet altijd allemaal akkoord om hetzelfde te zeggen over hun collega’s.

2.3.1 Nood aan voortdurende sensibilisering

35. Hoewel politieambtenaren enerzijds zeggen dat ze gevoelig zijn voor de materie, blijft sensibilisering anderzijds nodig om de zwakke punten van sommige collega’s te ondervangen. Zo kan een vorm van tactloosheid worden vastgesteld bij politieambtenaren die de dingen te gemakkelijk opnemen en die situaties banaal voorstellen: *“Dat duurt nu al vijftien jaar, dat ze naar huis terugkeert”*. Voor velen is dit eerder een vorm van ongeïnteresseerdheid dan van eigenlijke onwetendheid.

.....

[19] COL 4/2006.

[20] Die minstens de volgende elementen moeten bevatten: het verhoor van het slachtoffer; een medisch attest als het slachtoffer naar een arts is geweest; een beschrijving van de zichtbare verwondingen; foto’s genomen met toestemming van het slachtoffer en de verhoren van eventuele getuigen.

36. Wat sensibilisering betreft, is een essentiële rol toebedeeld aan de leden van de dienst politionele slachtofferbejegening. De bevinding is dat deze personen jammer genoeg, net zoals voor het opleidingsonderdeel het geval is, te onopvallend aanwezig zijn. Vaak wordt dit verklaard door een gebrek aan ondersteuning vanwege de hiërarchie; door een gebrek aan tijd omdat ze belast zijn met andere opdrachten en doordat ze onvoldoende ernstig worden genomen omdat ze geen deel uitmaken van het operationeel kader of het officierenkader.

2.3.2 Vormen die de sensibiliseringssessies zouden kunnen aannemen

37. Er worden enkele pistes naar voren geschoven:

- de dienst politionele slachtofferbejegening meer betrekken bij de sensibilisering[21];
- regelmatig[22] sessies in kleine groepen, alle diensten door elkaar, plannen;
- ervoor zorgen dat er tijdens die sessies wederzijds respect is[23];
- geregeld vertegenwoordigers van externe diensten (meer bepaald hulpverleningsdiensten) uitnodigen opdat zij spreken over hun opdrachten en over de verwachtingen van de slachtoffers;
- indien voorhanden, de sociale kaart en/of de documentatie geregeld bijwerken of die samenstellen wanneer die niet bestaat[24]; die documenten toegankelijk maken voor alle leden van de organisatie om *in fine* hun bestaan en hun inhoud aan alle politieambtenaren mee te delen.

2.3.3 Onderwerpen van sensibilisering

- Uitleggen welke risico's gepaard gaan met een breuk

.....

[21] De opdrachten van het gespecialiseerd personeel hebben bovenal betrekking op het sensibiliseren van politieambtenaren zoals vermeld in de ministeriële omzendbrief GPI 58: *"(...) De hoofdtaak van deze dienst bestaat erin alle leden van het korps te sensibiliseren, evenals de interne opleiding inzake politionele slachtofferbejegening te verzekeren. (...)"*. Er dient evenwel te worden vastgesteld dat hun tijd in beslag wordt genomen door andere taken die een meer individueel karakter hebben.

[22] Regelmaat is het ordewoord.

[23] Tijdens deze sessies zijn jammer genoeg niet alle politieambtenaren luisterbereid. Sommigen voelen zich niet betrokken en zijn bezig op hun gsm of lezen de krant. Anderen zorgen ervoor dat ze niet aanwezig hoeven te zijn. Deze respectloze houdingen ontmoedigen de intervenanten.

[24] In een politiezone uit de steekproef bestaat de sociale kaart niet (dit is een eerder zeldzame vaststelling). De politieambtenaren moeten op zoek gaan naar de contactgegevens van de externe diensten of om het in hun woorden te zeggen *"zich in de internetjungle storten"*, wat niet professioneel is.

38. Voor sommige politieambtenaren, die zich weinig bewust zijn van de problematiek van intrafamiliaal geweld, betekent de breuk vaak het einde van het proces van geweld. Deze vooronderstelling heeft impact op de manier waarop zij slachtoffers zullen opvangen. Tijdens de eerste stappen van de klachtneerlegging hebben zij recht op een correcte opvang en nazorg, maar daarna is dit niet meer het geval. Men loopt het risico dat de politieambtenaar de (nieuwe) feiten bagatelliseert; het slachtoffer veroordeelt en hem/haar verwijt opnieuw een relatie met de dader te hebben. Sommige politieambtenaren zijn zich meer bewust van de problematiek dan andere en weten dat het risico bestaat dat het slachtoffer een aanzienlijk aantal keren terug in de greep van de dader komt. Zij handelen adequater bij de opvang van het slachtoffer.

- ‘Eenvoudig’ conflict of geweld?

39. Een ander punt van discussie betreft het al dan niet akteren in geval van ‘eenvoudige’ conflicten. Patrouilles worden vaak opgeroepen[25] voor lawaai veroorzaakt tijdens ruzies of conflicten binnen een gezin. Voor sommigen is het moeilijk om een eenvoudig familieconflict te onderscheiden van een vorm van eigenlijk geweld. Ze voelen zich machteloos en weten niet wanneer ze een proces-verbaal moeten opstellen. In sommige politiezones is het antwoord, onder impuls van het parket, duidelijk: *“alles moet worden geakteerd”*. Dit beleid zorgt bij de politiediensten voor extra werklast, maar uiteindelijk blijken de interventies net minder frequent te zijn als gevolg van de reactieve houding van het parket.

- Akteren zelfs bij ontstentenis van medisch(e) attest(en)

40. Het is niet ongebruikelijk dat slachtoffers, die zich aan het onthaal aanbieden om feiten van intrafamiliaal geweld aan te geven, naar huis worden gestuurd omdat ze niet beschikken over een medisch attest. Er moet worden benadrukt dat het slachtoffer dat zich tot de politiediensten wendt al een zeer moeilijke stap heeft gezet, vandaar het belang om dat slachtoffer niet terug te sturen. Bovendien gebeurt dit terugsturen onder valse voorwendselen want dit attest is geen voorwaarde om de klacht te akteren.

- Belang van infrastructuur

41. De infrastructuur is één van de andere aspecten die niet verwaarloosd mogen worden want zij heeft haar belang in de opvang van slachtoffers. En hoewel dat vanzelfsprekend lijkt, zijn de lokalen om slachtoffers op te vangen niet overal op passende wijze ingericht[26]. Soms betreden mensen het commissariaat om het even snel weer te verlaten, afhankelijk van het aantal bezoekers. Op sommige

.....

[25] Door buren of naasten.

[26] Meer bepaald wat visuele en akoestische discretie betreft.

plaatsen kent iedereen elkaar. Als er een buurman aanwezig is, zal het slachtoffer niet spreken. Het is noodzakelijk om na te denken over het wegleiden van het slachtoffer via een andere uitgang dan waar het binnenkwam, omdat daders soms komen om aangifte te doen van zijn/haar verdwijning. Indien dit niet mogelijk is, dienen passende voorzorgsmaatregelen te worden genomen.

42. Volgens mensen die we in sommige politiezones hebben ontmoet, werd het probleem van de ongeschikte infrastructuur bij de verantwoordelijken aangekaart, maar zonder echt resultaat. Vandaar ook het belang om niet alleen politieambtenaren die dagelijks in contact staan met slachtoffers te sensibiliseren, maar ook verantwoordelijken.

- Tools ter beschikking stellen die het werk en de opzoekingen vergemakkelijken

43. In alle commissariaten die bezocht werden tijdens dit opvolgingsonderzoek waren posters/folders aanwezig over het thema intrafamiliaal geweld, zowel aan de receptie als in de wachtzaal. Deze waren goed toegankelijk en beschikbaar voor bezoekers. Een bijgewerkte sociale gids[27] zou ook beschikbaar moeten zijn voor het politiepersoneel, maar zoals eerder gemeld, is dit niet altijd overal het geval. Deze lacune dwingt de onthaalmedewerkers om opzoekingen te doen op internet of info in te winnen bij collega's, maar omdat deze opzoekingen soms moeizaam verlopen, worden ze niet altijd gedaan.

2.4 Aanbeveling m.b.t. sensibilisering: beschouwingen extern de politiediensten (1b)

44. Medewerkers van externe diensten zeggen dat ze tegenwoordig veel minder klachten van slachtoffers ontvangen dan voorheen over hoe ze door de politie zijn ontvangen, wat een goed teken is. Als er toch een klacht wordt geformuleerd, hebben de grieven meestal te maken met de organisatie van het gerechtelijk apparaat dat ze niet kennen of begrijpen.

2.4.1 Bewustmaking van het bestaan van externe partners en hun opdrachten

45. Op het vlak van sensibilisering moet er worden naar gestreefd dat politieambtenaren in staat zijn om slachtoffers correct door te verwijzen naar diensten die hen kunnen helpen. Als politieambtenaren de taken van die diensten niet kennen, hebben slachtoffers geen toegang tot die informatie, wat hen niet ten goede komt.

.....

[27] Of sociale kaart.

2.4.2 Bewustmaking van de gevolgen van het weigeren te akteren

46. Tijdens de gesprekken met externe diensten is er meer dan eens op gewezen dat slachtoffers om verschillende redenen kunnen worden geconfronteerd met weigeringen om te akteren: vanwege een taalprobleem; het niet beschikken over een medisch attest; de afwezigheid van zichtbare letsels; … *"U moet naar het commissariaat gaan van de gemeente waar u woont…"*; *"U hebt geen bewijs ..."*. Als het gaat om een klacht wegens stalking: *"De klacht is nutteloos ...; het zijn maar oproepen/maar sms'jes ..."*; *"Is het echt zo erg?"*.

47. Deze situaties komen niet systematisch voor, maar slachtoffers en externe actoren moeten soms verschillende strategieën hanteren om er uiteindelijk in te slagen een klacht in te dienen. Een eerste strategie is om informatie in te winnen voordat men naar het politiebureau gaat. Om zeker te zijn dat ze goed onthaald zullen worden, proberen sommige slachtoffers[28] vooraf inlichtingen in te winnen over de aanwezige politieambtenaar en beslissen in functie daarvan om al dan niet naar het commissariaat te gaan. Het is een strategie die werkt wanneer het geen noodsituatie betreft. Dit gebeurt wanneer slachtoffers veelvuldig contact hebben met de politie. Door met hen om te gaan, leren ze te onderscheiden wie meer luisterbereid is. In een noodgeval weigeren sommige slachtoffers naar de politie te gaan uit angst slecht ontvangen te worden. In het geval dat het eerste contact slecht is verlopen, willen sommigen van hen niet meer geconfronteerd worden met deze ervaring die zij als een bijkomend trauma hebben beleefd.

48. Een tweede strategie bestaat erin het slachtoffer te vergezellen bij het indienen van de klacht. Wanneer een professional aanwezig is, is de aanpak qua onthaal en opvang beter en worden er (doorgaans) geen weigeringen vastgesteld. Omdat deze professionals niet altijd de tijd of de middelen hebben om slachtoffers naar de politie te vergezellen, komen ze ook telefonisch tussenbeide.

49. Een derde strategie is om de klacht elders in te dienen wanneer het niet vlot loopt op een politiebureau. In dit geval steunen leden van de hulpverleningsdiensten het slachtoffer daarin en kan de feedback zowel positief als negatief zijn.

2.4.3 Bewustmaking van de gevolgen van het bagatelliseren[29]

50. Sommige slachtoffers denken dat intrafamiliaal geweld een misdrijf is dat alleen kan worden vastgesteld op heterdaad. Ze bellen de politie om de feiten vast te stellen terwijl ze nog plaatsvinden of net hebben plaatsgevonden. Als de politie niet tussenkomt, zullen deze slachtoffers nooit een klacht indienen omdat ze niet weten dat het mogelijk is om de feiten later te laten akteren. Maar als

[28] Degenen die al weten hoe het werkt omdat ze dat al hebben ondervonden.

[29] Tijdens interventies.

er veel telefoontjes zijn van dezelfde slachtoffers, is het niet ongebruikelijk dat politieambtenaren niet meer tussenkomen. Sommigen kennen de problematische persoonlijkheid van de daders en, wetende dat de situatie moeilijk te beheersen zal zijn en dat de situatie na hun eerdere interventies nauwelijks is veranderd, komen ze gewoon niet meer.

2.4.4 Bewustmaking van het belang om te praten over de moeilijkheden van het beroep van politieambtenaar

51. Sommige actoren zijn zich bewust van de moeilijkheden en de werklast van politieambtenaren en zeggen hen te begrijpen. Ze leggen uit dat afstand nemen van het slachtoffer een manier kan zijn om zich emotioneel te beschermen. Het bagatelliseren van de feiten en hun ernst komt ook voort uit het feit dat ze zich niet in dezelfde mate in alle situaties en voor alle slachtoffers kunnen inzetten, want dan zouden ze uiteindelijk uitgeput raken. *"Sommigen geven alles en merken dan dat er na hen niets volgt. Ze hebben het gevoel dat ze voor niets energie verspillen"*. Ze krijgen nooit supervisie aangeboden en de bewustmakingssessies gaan niet in op dit punt, dat nochtans in overweging zou moeten worden genomen.

2.4.5 Bewustmaking van het gebruik van ad-hocformulieren en voor het zich houden aan modellen

52. Volgens sommige externe actoren zijn niet alle slachtoffers die langs politiediensten zijn gegaan bekend met het formulier *"verklaring van benadeelde persoon"*[30], net zo min als met het verwijsformulier. Zij hebben in vele gevallen de informatie niet ontvangen. Bij het parket bevindt het document van verklaring van benadeelde persoon zich vaak niet in het dossier; het werd niet ingevuld; de informatie werd niet meegedeeld. Vaak bevinden slachtoffers zich in een situatie van stress en angst waarin het emotionele de overhand neemt. Dan is het voor externe partners van essentieel belang dat zij beter en uitvoerig geïnformeerd zijn over hun rechten en over de verschillende stappen die zij kunnen ondernemen. Als dit in een noodgeval niet mogelijk is, moet er in de volgende dagen contact worden opgenomen om de opvolging te verzekeren.

2.4.6 Bewustmaking van de (onjuiste) vooronderstellingen die sommige politieambtenaren hebben over een relatiebreuk

53. Volgens leden van externe diensten horen ze politieambtenaren vaak zeggen dat het slachtoffer voortdurend terugkeert naar de dader van het geweld en dat ze niets (meer) voor hem of haar kunnen doen. Politieambtenaren zijn ervan overtuigd dat breken met de dader 'de' oplossing is voor de problemen, terwijl een breuk geen einde maakt aan het geweld; integendeel, ze kan het geweld juist weer doen oplaaien. Wanneer een slachtoffer afstand neemt of strategieën

.....

[30] COL 5/2009.

hanteert om zich uit die situatie te redden – zoals een opvolging –, leidt dat soms tot een toename van agressiviteit en angst bij de dader. Wanneer het slachtoffer vertrekt, is de fase (zeer) risicovol. Politieambtenaren moeten weten dat sommige tijdstippen gevaarlijker zijn maar zien het gevaar niet altijd in wanneer ze voelen dat er een soort eindpunt wordt bereikt in een complexe, herhaaldelijke situatie: *"het slachtoffer heeft eindelijk zijn/haar agressor verlaten"*. Er werden gevallen aangehaald waarbij het slachtoffer gestalkt, verkracht en uiteindelijk gedood werd nadat het de gewelddadige partner had verlaten.

2.4.7 Bewustmaking van het statuut van slachtoffer

54. Over het algemeen is de aandacht voor het fenomeen van intrafamiliaal geweld de afgelopen tien jaar afgenomen en ligt de focus nu elders. Tijdens de basisopleiding worden de belangrijkste lessen gegeven maar wanneer politieambtenaren naar een zone gaan, is intrafamiliaal geweld geen prioriteit (meer). Slechts weinig verantwoordelijken in politiezones leggen de nadruk op dit fenomeen terwijl het een groot deel van de werktijd in beslag neemt en politieambtenaren mobiliseert. De focus en de prioriteiten liggen elders.

3. Aanvankelijke aanbeveling (2): interne (2a)[31] en externe (2b) doorverwijzing van slachtoffers verbeteren[32]

3.1 Aanbeveling m.b.t. interne doorverwijzingen: beschouwingen intern de politiediensten (2a)

3.1.1 Functionaliteiten (weinig) betrokken bij de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

55. Uit eigen beweging verwijzen leden van het interventie- en onthaalpersoneel[33] slachtoffers haast uitsluitend door naar de dienst politionele slachtofferbejegening en weinig of nooit naar andere diensten/functionaliteiten[34]. De functionaliteit 'interventie' wordt het meest bevraagd, gevolgd door de functionaliteit 'onthaal'. Beide zijn dan ook eerstelijnsdiensten. Ook de functionaliteit 'politionele slachtofferbejegening'[35]

.....

[31] Interne doorverwijzingen zijn doorverwijzingen binnen de politiediensten.

[32] Externe doorverwijzingen zijn doorverwijzingen naar externe partners/actoren.

[33] Ook wanneer slachtoffers zich aanbieden om informatie te verkrijgen zonder een klacht in te dienen. Ze worden in contact gebracht met de dienst politionele slachtofferbejegening die hen kan bijstaan in de verdere stappen die ze zullen ondernemen, wat positief is op het vlak van begeleiding.

[34] Wijkwerking en recherche waaronder de gespecialiseerde cellen 'IFG' vallen.

[35] Er is sprake van een ongeoorloofde filter want niet alle slachtoffers van intrafamiliaal geweld worden in contact gebracht met de dienst politionele slachtofferbejegening, wat niet nadelig zou zijn

wordt vaak bevraagd, evenals de functionaliteit ‘recherche’ wanneer de gewelddaden (zeer) ernstig zijn en gespecialiseerde onderzoeksdaden[36] vereisen. Uit gesprekken met politieambtenaren blijkt dat hun vertrouwen in het DPSB-personeel groot is. Soms misschien iets te groot want ze hebben dan de neiging om zich te verlaten op die collega’s voor alle aspecten van de opvang van slachtoffers.

3.1.2 Geen interne doorverwijzingen: fatalisme?

56. Medewerkers van de dienst politionele slachtofferhulp hebben de gewoonte om de dagelijkse rapporten uit te pluizen op zoek naar dossiers van intrafamiliaal geweld om na te gaan of er geen door de ‘mazen van het net’ is geglipt voor de opvolging. Wanneer interne doorverwijzingen niet plaatsvinden, na een interventie of een klacht aan het onthaal, is het voor leden van deze dienst moeilijk om te reageren en *a fortiori* negatief te reageren. Vaak ingezet als burgerpersoneel, zijn ze van mening dat ze geen richtlijnen te geven hebben aan politieambtenaren, *“we blijven CALog’s in een politiestructuur”*.

3.1.3 Nood maakt vindingrijk maar goede opvolging blijft uit

57. Politieambtenaren die als eerste tussenkomen, zijn niet allemaal in staat om te zorgen voor een passende opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld, vooral ‘s nachts[37]. Ze komen tussen bij hoogdringendheid; ze hebben niet voldoende tijd om aan de slachtoffers te besteden en ze beschikken over onvoldoende middelen om de nadruk te leggen op bepaalde aspecten. Het ontbreekt hen aan nabije onthaalstructuren om in te staan voor de gevolgen van hun interventie; ze moeten blijk geven van goede wil en zich voortdurend uit de slag trekken om passende oplossingen te vinden voor elke situatie; ... Meestal voelen ze zich alleen, weinig en/of slecht uitgerust[38].

58. De opvolging is des te belangrijker als niet alles volgens ‘de regels van de kunst’ kon worden gedaan bij de eerste interventie. Afhankelijk van de politiezone zal deze opvolging al dan niet verzekerd worden volgens zeer verschillende processen – voor zover er al processen zijn.

3.1.4 Idee van een contactpolitieambtenaar die borg staat voor kwaliteit

59. Meermaals werd het idee geopperd van een contactpolitieambtenaar die aangewezen zou kunnen worden na een klachtneerlegging om, nauwgezet, de

.....

als de politieambtenaren hun basisopdrachten zouden vervullen – waartoe het invullen van het verwijsformulier behoort.

[36] En wanneer ze het voorwerp van gerechtelijk onderzoek uitmaken.

[37] Ze zijn minder talrijk en hebben vaak een lange wachtlijst van interventies.

[38] Meer bepaald omdat ze sensibilisering en opleidingen ter zake ontberen.

kwaliteit van de aanvankelijke opvang na te gaan: naleving van verhoormodellen/volledigheid van processen-verbaal[39]/overmaking van informatie en van vereiste documenten/doorverwijzingen naar externe diensten/gerechtelijk verleden, … en die opnieuw contact zou nemen met het slachtoffer om, indien nodig, eventuele tekortkomingen te verhelpen[40]. Dossiers van intrafamiliaal geweld nemen tijd, ze zijn delicaat en politieambtenaren kunnen moeilijkheden ondervinden om zich tegelijkertijd te bekommeren om slachtoffer en dader. Merendeels hebben ze geen tijd, geen aangepaste lokalen; ze staan onder druk van de dispatching[41], waardoor ze niet voortdurend beschikbaar kunnen zijn.

3.1.5 Verkokering tussen de diensten

60. Verschillende diensten[42] binnen dezelfde politiezone zijn - afhankelijk van hun specificiteit - nuttig voor de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld. Interne doorverwijzingen zouden geen probleem mogen zijn en toch worden ze zelden op een systematische en uniforme manier verzekerd[43]. Doorverwijzingen gebeuren geval per geval naar aanleiding van gesprekken in de gangen of in het beste geval na het lezen van de informatiefiches.

"Wanneer op een infofiche geschreven staat: 'nog te doen', is dat een bron van conflicten."

"Ik ben aangewezen om de DPSB te verzekeren, ik kom tussen inzake IFG maar ik heb geen idee op welke manier de kantschriften daarna afgehandeld worden en wie het dossier werkelijk opvolgt. Dat ontgaat mij volledig."

61. Systematisering van de doorverwijzingen naar interne diensten[44] zou een hefboom kunnen zijn om de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld te verbeteren. De keuze om al dan niet door te verwijzen zou niet mogen worden overgelaten aan het oordeel van de tussenkomende politieambtenaren die misschien niet de tijd en/of de middelen hebben om de ernst van een geval te achterhalen. Verkokering maakt doorverwijzing niet gemakkelijker en veroorzaakt interne spanningen.

.....

[39] Wanneer er één is want velen stellen nog informatiefiches op voor familiale problemen zonder slagen.

[40] De afwezigheid van verwijsformulier bijvoorbeeld. In dat geval is (her)contactname met het slachtoffer nodig want zijn/haar toestemming is vereist om zijn/haar contactgegevens mee te delen aan een erkende hulpverleningsdienst.

[41] Om weer aan te sluiten op het netwerk.

[42] Buiten de dienst politionele slachtofferbejegening.

[43] Zoals hiervoor beschreven.

[44] Die in tweede lijn optreden in situaties van intrafamiliaal geweld.

"De diensten in de zone zijn zeer verkokerd, een deel van de info stroomt niet door."

"Veel collega's weten niet dat er in de zone een cel IFG is."

"Er is opnieuw alchemie nodig tussen de interventie en de wijkwerking voor de informatie-uitwisseling."

"De interventie denkt dat de wijkwerking niet genoeg doet en de wijkwerking denkt dat de interventie niet genoeg doet, wat een impact heeft op de opvang van slachtoffers."

"Er zijn muren tussen de sociale dienst, de interventie en de wijkwerking. De wil om info uit te wisselen is er, maar er zijn verschillende interne systemen met verschillende toegangen."

3.1.6 Nood aan standaardisatie

62. Interne doorverwijzingen, die worden overgelaten aan het oordeel van de politieambtenaren, hangen grotendeels af van hun persoonlijkheid en gevoeligheid. Afhankelijk van waar ze zich aanbieden, worden slachtoffers op verschillende manieren opgevangen. Sommigen stellen een proces-verbaal op – misdrijfaanwijzer 42[45] - terwijl anderen genoegen nemen met een informatie-fiche. Binnen dezelfde politiezone komen afzonderlijke procedures naast elkaar voor. In deze context heeft de teamchef ook een belangrijke rol[46].

3.2 Aanbeveling m.b.t. interne doorverwijzingen: beschouwingen extern de politiediensten (2a)

63. Sommigen hebben het gevoel dat wijkagenten onvoldoende ingrijpen op het gebied van intrafamiliaal geweld. Ze kennen hun bevolking en de risico's die verbonden zijn aan geweldsituaties of ze worden verondersteld die te kennen; ze staan dicht bij de burgers; ze kunnen bepaalde problemen ontdekken; ze kunnen bijdragen aan het buurtonderzoek en zorgen voor een meer doeltreffende opvolging door hun nabijheid/aanwezigheid.

64. Voor sommige externe actoren zou de mogelijkheid om een klacht in te dienen op afspraak[47], zoals het geval is voor minderjarigen, een aanzienlijke verbetering zijn in de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld. In sommige politiekorpsen bestaat die mogelijkheid al en is de feedback van de sociale

.....

[45] Misdrijfaanwijzer 42: familiaal geschil.

[46] Voor zover hij correct opgeleid is en voldoende bewustgemaakt is van de materie.

[47] Wanneer dat mogelijk is.

hulpverleningssector positief. Tijd voorzien om een slachtoffer te ontvangen is één van de belangrijkste voorwaarden voor een goede opvang.

3.3 Aanbeveling m.b.t. externe doorverwijzingen: beschouwingen intern de politiediensten (2b)

3.3.1 Dualiteit van de bestaande structuren[48]

65. Binnen de Federatie Wallonië-Brussel is er een groot aantal actoren in de sector van slachtofferhulp wat, volgens de personen geïnterviewd tijdens dit onderzoek, kan leiden tot moeilijkheden bij de professionelen, waaronder ook de politieambtenaren, om de weg te vinden. Binnen de Vlaamse Gemeenschap is de werking anders en is het "Centrum Algemeen Welzijnswerk" (CAW) de voornaamste gesprekspartner.

66. Deze bevinding, aan Franstalige kant, is zorgwekkend omdat de professionals zelf al moeite kunnen hebben om zich een duidelijk beeld te vormen van de hulpverlening. Kunnen we politieambtenaren dan verwijten dat ze niet vertrouwd zijn met die werking?

3.3.2 Beperkt aantal externe doorverwijzingen door politieambtenaren

67. Externe doorverwijzingen gebeuren bijna uitsluitend door leden van de dienst politionele slachtofferbejegening, zelden door politieambtenaren, ondanks de omzendbrief GPI 58. Het verwijsformulier[49] wordt op enkele uitzonderingen na nooit gebruikt. Sommigen verzoeken dringend om bijwerking van de documenten in ISLP en verduidelijken dat als het formulier daarin zou worden ingevoerd, het zou worden gebruikt.

3.3.3 Idee van een sociale lijn[50] voor intrafamiliaal geweld

68. Het idee om een sociale lijn in het leven te roepen zoals die in BRUSSEL bestaat voor mensen met psychiatrische stoornissen[51] werd geopperd: "één contact, één operator, één beslissing". Een ander idee is om een paar dagen in verenigingen door te brengen om de opdrachten van andere actoren in de hulpverleningssector te begrijpen. Sommigen noemen zelfs de mogelijkheid om al tijdens de basisopleiding externe stages te organiseren.

.....

[48] Federatie Wallonië-Brussel *versus* Vlaamse Gemeenschap.

[49] Zoals dat is voorzien door de GPI 58.

[50] Bestemd voor politieambtenaren.

[51] De 'Nixon'-lijn.

3.4 Aanbeveling m.b.t. externe doorverwijzingen: beschouwingen extern de politiediensten (2b)

3.4.1 Weinig doorverwijzingen naar externe diensten

- Complexiteit van de hulpverleningssector binnen de Federatie Wallonië-Brussel

69. Leden van externe diensten geven aan dat weinig slachtoffers naar hen worden doorverwezen door politieambtenaren. Doorverwijzingen gebeuren traditioneel door de dienst politionele slachtofferbejegening. Dit is te verklaren door het gebrek aan bewustmaking bij politieambtenaren[52] en het feit dat ze geen duidelijk beeld hebben van de hulpverleningssector[53]. De gevolgen zijn de toename van interne doorverwijzingen naar de dienst politionele slachtoffer-bejegening met een negatieve impact op zijn sensibiliseringsopdrachten en de afname van externe doorverwijzingen.

- Een enkele partner binnen de Vlaamse Gemeenschap

70. Vertegenwoordigers van het CAW[54] maken gewag van een groot verschil in praktijk tussen de politiezones waarmee zij werken. Na deelname aan een sensibiliseringssessie in een politiezone merkten ze een aanzienlijke toename van verwijsformulieren die rechtstreeks aan hen werden gestuurd door de tussenkomende politieambtenaren veeleer dan door het lid/de leden van de DPSB. Dit momentum verdwijnt echter heel snel en de situatie wordt weer als tevoren.

- Gemiste kansen

71. Verwijsformulieren zouden moeten worden gebruikt zoals voorgeschreven is door de GPI 58, wat niet het geval is. Slachtoffers hebben nochtans recht op gratis hulp en velen van hen missen die omdat ze de informatie niet hebben gekregen. Ze zullen later in hun herstelproces worden doorverwezen, maar soms naar een betaaldienst. De contactmomenten, die zowel tussen politieambtenaar en slachtoffer als tussen politieambtenaar en verdachte plaatsvinden, moeten gunstig zijn om hulp voor te stellen. Het verwijsformulier is een manier om deze hulp ter sprake te brengen en te concretiseren.

- Aan te moedigen praktijken

.....

[52] *Cf.* aanvankelijke aanbeveling (1).

[53] Het taalgebruik is subtiel, professionals op het terrein maken niet allemaal het onderscheid tussen 'bejegening', 'onthaal' en 'hulp'.

[54] CAW: Centrum Algemeen Welzijnswerk.

72. Voor deze formulieren is het akkoord van het slachtoffer belangrijk. Idealiter zou worden vermeld dat het om 'IFG' gaat want wanneer dat is aangegeven, nemen leden van de hulpverleningsdiensten binnen twee tot drie dagen contact op en stellen aan het slachtoffer zo snel mogelijk een gesprek voor. Slachtoffers van andere feiten moeten vaak veel langer wachten. In deze materie besteden de sociale actoren ook aandacht aan de wijze waarop ze in contact treden met slachtoffers. Wanneer er nog twijfel is op basis van het overgemaakte formulier[55], wordt er contact opgenomen met de politieambtenaar om bijkomende informatie te verkrijgen. Vaak is dat informatie in één richting want de externe dienst mag, naderhand, niet meedelen of de persoon zich al dan niet heeft aangeboden voor het overleg. Dit wordt soms slecht opgevat door sommige politieambtenaren, terwijl anderen zich neerleggen bij de opgelegde beperkingen[56].

4. Aanvankelijke aanbeveling (3): blijven inzetten op de integrale en geïntegreerde werking bij het onthaal en de bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

4.1 Aanbeveling m.b.t. de integrale en geïntegreerde werking: beschouwingen intern de politiediensten

4.1.1 Interne visie is veel te weinig aanwezig

73. Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat er niet of nauwelijks sprake is van geïntegreerde werking, noch intern noch extern. Te vaak wordt gewezen op de verkokering tussen de verschillende diensten van een zelfde politiezone. Interne samenwerking[57] zou daarbij al een goed begin zijn voor een geïntegreerde werking. In dezelfde geest zou het zien van samenwerking tussen de referentieambtena(a)r(en) van de politie en het lid/de leden van de dienst politionele slachtofferbejegening het mogelijk maken om op dit vlak nuttige en meer diepgaande acties te ondernemen, temeer daar een ketengerichte benadering met de andere partners een duidelijke sprong voorwaarts zou betekenen.

74. Een veel voorkomende klacht is dat men niet weet wat andere diensten op dit vlak doen. Bijgevolg wenden verantwoordelijken zich vaak tot de dienst politionele slachtofferbejegening of tot de referentieambtenaar van de politie (indien die er is) om hen te vragen een visie in de zone te ontwikkelen en door te voeren. Deze laatsten zeggen echter dat ze zich vaak alleen en machteloos

[55] Wanneer die verstuurd is.

[56] *Cf.* de paragrafen over het beroepsgeheim.

[57] Gebaseerd op de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

voelen, vooral omdat ze zelf aangeven niet te weten wie wat doet; hoe de verdere onderzoeksdaden worden verdeeld; welke weg de processen-verbaal volgen; enz.

4.1.2 Vergeten interne partner: de wijkagent

75. In sommige korpsen, zoals al meermaals vermeld, zijn wijkagenten niet betrokken bij de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld, hoewel ze een strategische positie innemen in de organisatie en onder de bevolking. Om hen meer te betrekken - met name voor de nabijheid, de preventie, het verzamelen van informatie en het opvolgen van situaties - zou hun kennis moeten worden bijgewerkt, want heel vaak hebben ze niet de opleidingen gevolgd zoals die nu worden gegeven.

4.1.3 Beperkte rol van de politiediensten

76. Heel wat politie-interventies hebben betrekking op geweld binnen gezinnen. Nochtans treden politiediensten op dit vlak weinig uit eigen beweging op, ze grijpen vooral in op basis van kantschriften van het parket. Het antwoord dat ze bieden op het fenomeen is niet passend, dat is duidelijk. Er is meer diepgaand werk nodig terwijl politieambtenaren uiteindelijk een eerder beperkte rol[58] hebben, vandaar het belang van een integrale en geïntegreerde werking waaraan de sociale partners en het parket deelnemen.

4.1.4 Opvang in noodsituaties

77. Algemeen gesproken, kan de opvang van slachtoffers in noodsituaties problemen opleveren. Meestal zijn de opvangcentra volzet en zijn de alternatieven het OCMW, ziekenhuizen of hotels[59]. Politieambtenaren werken 24/24u, terwijl de sociale partners voornamelijk overdag bereikbaar zijn. Intrafamiliaal geweld wordt doorgaans vastgesteld na zeventien uur, in de avond of ’s nachts. Politieambtenaren moeten dus in staat zijn om, vaak alleen, het gevaar voor het slachtoffer in te schatten om thuis te blijven met het risico dat de dader terugkeert wanneer ze erin geslaagd zijn om hem te overtuigen om de woning te verlaten of wanneer ze hem niet ter plaatse hebben kunnen aantreffen. Deze evaluaties zijn riskant, temeer daar ze snel moeten handelen[60]. Vandaar ook het belang, volgens sommigen, dat het de tussenkomende politieambtenaren zijn die de dienstdoende magistraat informeren om te

.....

[58] Ze doen niet aan preventie op dit vlak.

[59] Er kunnen akkoorden bestaan tussen bepaalde hotels en de OCMW’s voor dringende gevallen wanneer er geen andere oplossingen zijn.

[60] Sommigen hebben trouwens het idee geopperd om een sociale lijn in het leven te roepen om hen te helpen in meer ingewikkelde situaties – *cf.* randnummer 67.

voorkomen dat er informatie verloren gaat en om de vastgestelde feiten en de ter plaatse waargenomen gevoelens zo goed mogelijk te beschrijven.

4.1.5 Nultolerantie

78. Er was een tijd waarin nultolerantie werd toegepast in de strijd tegen intrafamiliaal geweld, maar de trend lijkt te zijn veranderd; de nultolerantie werd losgelaten. Herinneringen aan de wet komen vaker voor, maar leveren niet noodzakelijk de verwachte resultaten op. De maatregelen zijn vandaag echter strenger dan in het verleden. Vijftien jaar geleden werd er alleen een kennisgeving gestuurd aan magistraten voor (zeer) ernstige gevallen, die aanleiding gaven tot het openen van een gerechtelijk onderzoek. In andere gevallen werd er slechts een kleine notitie gemaakt in het inlichtingenboek van de politieambtenaar, dat vandaag de dag gelukkig niet meer actueel is[61]. De evolutie is dus gunstig.

4.1.6 Wet van 15 mei 2012[62]

79. De wet van 2012 op de verwijdering van plegers van intrafamiliaal geweld wordt bijna nooit toegepast. Wanneer de feiten ernstig zijn, kan de procureur des Konings het dossier overmaken aan de onderzoeksrechter. In andere gevallen slagen politieambtenaren er vaak in de dader te overtuigen om de woning te verlaten, maar zonder juridisch argument: *"we spelen blufpoker"*. Als de dader terugkomt, staan de politieambtenaren machteloos. De voorkeur wordt gegeven aan een minnelijke schikking, maar dat werkt niet in alle gevallen. Helaas moet het slachtoffer ook nu nog het huis verlaten met haar kinderen om zichzelf te beschermen. Deze situatie wordt als abnormaal ervaren en is daarom moeilijk te aanvaarden.

4.1.7 Verschillend aanbod tussen de Gemeenschappen

80. De organisatie van de hulp aan slachtoffers in de Federatie Wallonië-Brussel is anders dan die in de Vlaamse Gemeenschap. De verschillen, in de concretisering van Franstalige en Nederlandstalige hulpverlening, hebben impact op de integrale en geïntegreerde aanpak in de tweetalige politiezones van het land.

4.1.8 Samen toewerken naar een gedeeld beroepsgeheim … of niet?

- Met externe partners

81. Ook al is het beroepsgeheim volgens externe partners niets meer dan een mythe die voortleeft, heeft het voor anderen alle bestaansrecht. Tijdens de

[61] Dat werd vervangen door de informatiefiches.

[62] Wet van 15 mei 2012 (herzien op 24 mei 2019) betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld.

gesprekken met externen hebben de partners heel duidelijk de redenen uiteengezet voor hun weigering om informatie door te geven[63]. Deze uitleg zou op een even duidelijke manier aan de politieambtenaren moeten worden verstrekt, bijvoorbeeld tijdens sensibiliseringssessies. Dit punt zou zo kunnen worden benaderd dat alle frustratie wordt weggevaagd. Anderen leggen uit dat bepaalde informatie kan worden meegedeeld wanneer de belangen van de begunstigde worden gerespecteerd en met zijn instemming, een *conditio sine qua non*.

- Met leden van de DPSB

82. Het beroepsgeheim bestaat ook intern tussen de dienst politionele slachtofferbejegening en de politieambtenaren, meer bepaald wanneer een slachtoffer contact opneemt en feiten aanhaalt waarover hij of zij (nog) geen klacht wil indienen. Deze personeelsleden moeten ten aanzien van die mensen duidelijk zijn over hun opdrachten en over hun meldplicht als er sprake is van een gevaarlijke situatie[64]. Door de nabijheid tussen deze dienst en de politieambtenaren is er intern weinig of geen frustratie over dit niet delen van informatie. Wanneer een politieambtenaar vaststelt of verneemt dat er is geslagen, kan hij niets anders doen dan akteren. Sommige slachtoffers doen net een beroep op de 'CALog'-medewerker van de dienst politionele slachtoffer-bejegening[65] omdat ze niet durven of zich nog niet klaar voelen om een klacht in te dienen[66].

- Met ziekenhuispersoneel

83. In ziekenhuizen liggen de kaarten anders. Twee logica's komen er met elkaar in botsing: de gerechtelijke logica wil dat medische documenten zo snel mogelijk worden opgemaakt en overgemaakt aan de parketmagistraat, die dan kan overwegen welk gevolg eraan zal worden gegeven, terwijl de medische logica geen rekening houdt met gerechtelijke voorschriften; ze is gericht op andere aspecten[67]. Wanneer ze een slachtoffer begeleiden, moeten politieambtenaren soms vele uren wachten op een afdeling spoedgevallen om medische documenten

.....

[63] Om er maar een paar te noemen: externe diensten moeten een vertrouwensrelatie onderhouden met het slachtoffer; ze hebben niet dezelfde doelstellingen als politieambtenaren; voor elke externe communicatie is de toestemming van het slachtoffer vereist; het slachtoffer moet de hoofdrolspeler blijven van zijn opvang; ze weten niet waarvoor de informatie die ze meedelen zal worden gebruikt; ze zijn bang voor de eisen van daders die koste wat kost willen weten wat de opvolging van het slachtoffer is en welke stappen het onderneemt, …

[64] Leden van deze diensten slagen er gewoonlijk in om het slachtoffer te overtuigen om de geweldfeiten aan te geven. Sommigen hebben nood aan begeleiding.

[65] Als er één is.

[66] Ze bevinden zich in materiële onzekerheid; ze vrezen het hoederecht over hun kind(eren) te verliezen; ze zijn bang voor represailles; …

[67] Die net zo belangrijk zijn.

te verkrijgen. De communicatie met artsen en/of verpleegkundigen kan gespannen zijn. Hoewel deze begeleiding deel uitmaakt van wat van goede slachtofferzorg wordt verwacht, laten de omstandigheden politieambtenaren niet altijd toe om zo lang in de weer te zijn. Deze omstandigheden kunnen dit soort van initiatieven afremmen. De opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld is niet enkel een aangelegenheid van de politie, maar ook van andere actoren, waaronder medisch personeel. Het vinden van de middelen om samen aan hetzelfde doel te werken, een beetje zoals dat gebeurt op het niveau van de ZSG, zou volgens sommigen een interessante piste zijn.

4.2 Aanbeveling m.b.t. de integrale en geïntegreerde werking: beschouwingen extern de politiediensten

84. Bij de aanpak van het fenomeen intrafamiliaal geweld worden de woorden "integraal" en "geïntegreerd" niet of slechts zeer zelden gebruikt. Ofwel omdat een dergelijke aanpak niet bestaat, ofwel omdat deze termen vervangen zijn door andere zoals *"ketenaanpak/ketengerichte aanpak"*. Tijdens de gesprekken met externen werd vastgesteld dat de meningen verdeeld zijn over de gewenste aanpak. Er tekent zich echter een evolutie af voor de ontwikkeling van een *"ketengerichte"* aanpak en voor Family Justice Centers. De sociale diensten hebben echter vaak te maken met capaciteitsproblemen op het vlak van personeel om een ketenbenadering te implementeren, die volgens sommigen meer tijd vergt en moeilijker te verwezenlijken is. Voor anderen staat een nauwere samenwerking tussen politiediensten en sociale sector niet op de agenda omdat ze nu al het gevoel hebben dat ze aan de grenzen zitten van wat het wettelijk kader hen toelaat.

4.2.1 Opvang van slachtoffers in noodsituaties

85. Hulpverleningsdiensten hebben politiediensten nodig om steun te bieden aan slachtoffers, vooral in noodsituaties, en omgekeerd hebben politiediensten hulpverleningsdiensten nodig. Samenwerking is dus van het grootste belang opdat alles op de minst traumatische manier zou verlopen voor het slachtoffer en zijn/haar eventuele kinderen. De actoren moeten dus kunnen samenwerken en overleggen. Ze stellen echter van tijd tot tijd vast dat op het vlak van politiehulpverleners niet alles in het werk wordt gesteld om praktische hulp te bieden en dat het menselijke aspect van de zorg mogelijks ontbreekt.

4.2.2 Twee voorbeelden van een geïntegreerde aanpak

- Het ZSG (Zorgcentrum seksueel geweld)

86. Zowel intern als extern zijn de actoren van mening dat een dergelijke structuur ideaal zou zijn om de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld te verbeteren. De uitbreiding van de ZSG zou het mogelijk maken om een kwalitatieve sprong voorwaarts te maken op het gebied van zorg.

- De ‘Family Justice Centers’[68]

87. De meningen over de FJC’s zijn verdeeld, met name aan de kant van de Federatie Wallonië-Brussel, dient vastgesteld dat het onderwerp voorwerp van debat is. In de Vlaamse Gemeenschap daarentegen veranderen de zaken beetje bij beetje onder impuls van de politieke besluitvormers. De aanpak is geleidelijk, er worden initiatieven uitgebouwd met FJC’s “light” of “testcases/pilootprojecten”. De belemmeringen voor het aankondigen van een “uitrol” naar de hele Gemeenschap, of zelfs het hele land, situeren zich op het vlak van vragen over budget, cultuur en filosofie (“aanklampende aanpak” *versus* “autonomie en verantwoordelijkheidsbesef van de betrokkenen”).

5. Andere aspecten waarmee rekening moet worden gehouden om de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld te verbeteren

88. Uit de gesprekken die in het kader van het opvolgingsonderzoek werden gehouden, kwamen aspecten aan het licht met betrekking tot de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld die verder gaan dan de beperkte reikwijdte van de drie aanvankelijke aanbevelingen. Deze aspecten behelzen verschillende thema’s en worden gedeeld door interne en externe actoren en verdienen reflectie om, waar nodig, nog andere verbeterpistes te (proberen te) identificeren. Dit zijn de belangrijkste:

5.1 Referentieambtenaren van de politie

89. De omzendbrief COL 04/2006[69] kent een cruciale rol toe aan de referentieambtenaren van de politie[70]. Het is van belang op te merken dat de referentieambtenaar van de politie inzake partnergeweld ook referentieambtenaar zal zijn in het kader van de omzendbrief COL 06/2017[71] zoals voorzien is in de tekst[72]. Het gaat dus om een functie die een ruime kennis

.....

[68] Op het ogenblik zijn er centers in ANTWERPEN, HASSELT en MECHELEN.

[69] Van 1 maart 2006 (herzien op 12 oktober 2015).

[70] Deze rol werd trouwens opnieuw onderstreept in de omzendbrief nr. 20/2020 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van beroep met als onderwerp: *“Veralgemening van het herbezoek door de politiediensten in situaties van partnergeweld tijdens de coronacrisis”*.

[71] COL 6/2017 – Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en van het College van procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eergerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen.

[72] Idem – pagina 12 – 4.2. Referentieambtenaren van de politie: *“De referentieambtenaar van de politie zal, zowel op het niveau van de federale als op het niveau van de lokale politie, in principe dezelfde referentieambtenaar van de politie zijn die volgens de COL 4/2006 aangeduid is voor het partnergeweld”*.

vereist van specifieke materies die een grote betrokkenheid vergen. In theorie bekleden deze politieambtenaren een essentiële rol op het gebied van partnergeweld en/of familiaal geweld maar in de praktijk gaat het er anders aan toe. Het opvolgingsonderzoek heeft problemen inzake betrokkenheid en communicatie aan het licht gebracht met betrekking tot deze functie.

90. Opgemerkt kan worden dat de referentieambtenaren van de politie - wanneer ze door hun hiërarchie zijn aangewezen - dat kunnen geweest zijn zonder enig overleg of terwijl ze geen belangstelling hebben getoond voor die materie. In meer problematische gevallen zijn zij soms niet geïnformeerd over hun (nieuwe) functies en deze situaties leveren uiteraard geen voordeel op, noch op individueel niveau, met betrekking tot de opvang van slachtoffers[73], noch op organisatorisch niveau, qua beheer van het fenomeen. Wat communicatie betreft, circuleert de identiteit van de referentieambtenaar van de politie vaak niet, noch binnen de politie noch extern bij de verschillende partners.

91. Ook andere aspecten roepen vragen op. Als referentieambtenaar zou deze politieambtenaar specifieke opleidingen moeten volgen; sensibilisering organiseren (in het bijzonder in samenwerking met de dienst politionele slachtofferbejegening); ervoor zorgen dat alles in het werk wordt gesteld om het onthaal en de opvang van slachtoffers te verbeteren; enz. Maar het is duidelijk dat het er in de meeste politiezones niet zo aan toegaat. Deze rol - die de politie-ambtenaar naast de rest moet vervullen - wordt niet of weinig gewaardeerd. Het is ook niet ongebruikelijk om vast te stellen dat er geen referentieambtenaar van de politie is (aangewezen).

92. Er moet worden nagedacht over de rol/de functie van referentieambtenaar van de politie. Kan een politieambtenaar ‘alleen’ die verschillende taken vervullen? En dit rekening houdend met het feit dat hij er misschien niet voor gekozen heeft om die rol op zich te nemen; dat hij misschien niet de specifieke opleidingen heeft gevolgd en dat hij misschien niet de steun van zijn hiërarchie geniet.

93. In termen van doelmatigheid en doeltreffendheid kan het opportuun zijn om te gaan nadenken over de rol(len), de opdrachten, de selectie, het aantal, de graad, enz. van de referentieambtenaar van de politie. Veel vragen blijven onbeantwoord; de verwachte dynamiek met betrekking tot de hem toegewezen opdrachten lijkt niet te worden gehaald.

5.2 Vaak aanwezige ingrediënten die soms verkeerd geïnterpreteerd worden

94. Politieambtenaren en externen wezen tijdens de gesprekken op de aanwezigheid van terugkerende menselijke en/of contextuele aspecten in

[73] Sommigen hebben geen interesse, anderen zijn willekeurig aangewezen.

bepaalde situaties van intrafamiliaal geweld. Meer bepaald gaat het om precaire leefomstandigheden; gebrek aan middelen; alcohol- en drugsgebruik; isolatie; onregelmatige situaties in termen van verblijf op het grondgebied; gebrek aan kennis van één van de landstalen; opvoedingsproblemen; psychiatrische problemen; enz.

95. Politieambtenaren legden uit dat ze regelmatig dezelfde contextuele elementen tegenkomen in verschillende situaties van intrafamiliaal geweld. De externe diensten bevestigen dit, zonder te veralgemenen, en verduidelijken dat de ongelijke relatie tussen de partners de belangrijkste factor is. Van alcohol en verdovende middelen wordt gezegd dat ze 'facilitators' zijn om tot geweldpleging over te gaan omdat ze de remmingen wegnemen. Slachtoffers kunnen onder invloed makkelijker praten dan nuchter. Dit is een aspect waarmee politieambtenaren rekening moeten houden om de kans niet te missen om een situatie aan te grijpen en om te begrijpen in plaats van een gedraging te beoordelen.

96. Alle sociale en culturele middens kunnen worden getroffen door intrafamiliaal geweld. Waakzaamheid is daarom geboden om veralgemeningen en/of extrapolaties te vermijden die kunnen leiden tot het bagatelliseren van situaties van geweld en tot het gebruik van stereotypen, vaak negatieve, om het te beschrijven. De cultuur, het gebruik van alcohol en drugs zijn sterk stereotiep, evenals het opleidingsniveau dat soms aanleiding geeft tot het uiten van beledigingen[74] onder politieambtenaren.

97. Geconfronteerd met deze contextuele en menselijke elementen, aanwezig in situaties van intrafamiliaal geweld, zijn politieambtenaren niet altijd goed uitgerust om de zaak goed in te schatten. Te vaak wordt de nadruk gelegd op de familiale en culturele context waaruit een negatief oordeel voortkomt en niet op de feiten die dan worden gebagatelliseerd, geminimaliseerd of zelfs - in het ergste geval - soms gerechtvaardigd[75].

98. Deze factoren – die vaak voorkomen op het vlak van intrafamiliaal geweld - kunnen aanleiding geven tot negatieve a priori's die uiteraard niet bijdragen aan een betere opvang van slachtoffers. Het is belangrijk om hier waakzaam voor te zijn en deze a priori's aan te pakken tijdens opleidingen en sensibiliseringssessies.

.....

[74] De term 'marginalen' is een voorbeeld, maar er zijn ook andere.

[75] "*Dat gaat zo bij hen*".

5.3 Medische en politionele vaststellingen

5.3.1 Medische documenten

99. In dossiers van (intrafamiliaal) geweld is het niet ongebruikelijk dat politieambtenaren slachtoffers naar een ziekenhuis sturen om er een document te verkrijgen dat gewoonlijk wordt aangeduid met de term 'medisch attest van vaststelling'. Vaak gaat het gepaard met een ander document met als titel 'arbeidsongeschiktheid'. Deze medische documenten, die meestal gevoegd worden bij het proces-verbaal of het gerechtelijk dossier, maken het mogelijk om de aard en de gevolgen van het geweld te objectiveren. Niettemin dient vastgesteld dat de arbeidsongeschiktheid veel vragen oproept, zoals: wie is de bestemmeling van het document: de werkgever/het parket/allebei? Moet het document ambtshalve worden opgesteld of alleen op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt/het slachtoffer/politiediensten/magistraten? Heeft een slachtoffer dat ondanks zijn arbeidsongeschiktheid blijft werken het recht om het document te voegen bij het gerechtelijk dossier? ... Afhankelijk van de dossiers en de aard van het geweld komen er andere vragen naar boven, zoals: hoe zit het met psychisch geweld? Hoe wordt dat medisch vastgesteld? Welk(e) document(en) wordt (worden) bij het dossier gevoegd?

100. Dit document kan om verschillende redenen soms ontbreken, hoewel sommige magistraten er afhankelijk van het gerechtelijk arrondissement meer of minder belang aan hechten en er rekening mee kunnen houden bij het nemen van belangrijke beslissingen/richtingen. Het kan ook subjectiever zijn want de duur van de arbeidsongeschiktheid kan van arts tot arts variëren van 3 dagen tot 3 weken. Een slachtoffer dat gewone bloeduitstortingen vertoont, zal niet noodzakelijkerwijs een ongeschiktheid voorgeschreven krijgen terwijl hij of zij misschien herhaaldelijk geweld kan ondergaan.

101. Het arbeidsongeschiktheidsdocument wordt niet in alle gevallen opgemaakt omdat het slachtoffer er niet aan denkt; hij of zij het vergeet te vragen; hij of zij het liefst weer snel aan het werk gaat; hij of zij de dokter vertelt dat het niet nodig is; ... Als het slachtoffer werkloos is, denken noch hij of zij, noch de dokter eraan. Of, omgekeerd, het document zal gemakkelijker worden opgemaakt wanneer het slachtoffer werkloos is, omdat het geen impact zal hebben op zijn of haar werk; ... Een probleem is dat slachtoffers niet altijd weten dat ze dit document nodig hebben en dat het hun zaak juridisch gezien kan dienen.

102. Op het niveau van gezondheidswerkers kan het document storend zijn. Sommige artsen voorzien vijf dagen arbeidsongeschiktheid, anderen geven er slechts drie omdat weekenden of feestdagen niet meegerekend worden. Het verschil is nochtans relevant omdat magistraten kunnen verwijzen naar het aantal dagen arbeidsongeschiktheid voor de opvolging van dossiers inzake (intrafamiliaal) geweld. Slachtoffers zijn zich daar doorgaans niet van bewust en

het is niet ongebruikelijk dat hen dat wordt verweten zonder daarbij rekening te houden met het feit dat ze overweldigd zijn door de situaties die ze doormaken. Het is belangrijk dat zij hierover goed worden geïnformeerd, maar externe actoren stellen vast dat dit niet het geval is. Als het document niet in het dossier zit, kan de strafvervolging anders zijn.

103. Wanneer slachtoffers weer aan het werk willen, worden ze geconfronteerd met opmerkingen als: *"je bent toch gaan werken, dus zo slecht ging het niet met je"*. Deze uitspraken betekenen de genadeslag voor het herstelproces of de overlevingsstrategieën die op gang waren gekomen.

104. Voor fysiek geweld lijkt de toevoeging van een dergelijk document op het eerste gezicht misschien vanzelfsprekend, terwijl dat voor psychisch geweld anders ligt. Dit soort van geweld wordt echter steeds vaker aangehaald. Slachtoffers kunnen geconfronteerd worden met een minimalisering van de feiten: *"het is maar ..."* en als er geen slagen zijn uitgedeeld, wordt het aspect *"het is privé"* meteen naar voren geschoven. Politieambtenaren hebben de neiging om de feiten te minimaliseren terwijl het wel degelijk om geweld gaat.

5.3.2 Politionele vaststellingen

105. Politionele vaststellingen kunnen zeer uitvoerig of juist onvolledig zijn. Sommige politieambtenaren maken foto's van de vastgestelde letsels en/of schade[76] omdat deze beschrijvende elementen gewicht geven aan het gerechtelijk dossier. Het is jammer dat ze niet worden geïnventariseerd zoals het hoort, onder het voorwendsel dat het tijd kost. Vaststellingen zijn belangrijk, maar er dient vastgesteld dat ze niet altijd in de processen-verbaal worden vermeld of dat ze er weinig in detail beschreven zijn.

106. Vaststellingen, zowel medische als politionele, geven gewicht aan het gerechtelijk dossier, maar kunnen om verschillende redenen ontbreken.

107. Het verduidelijken van bepaalde aspecten van de medische documenten die in het gerechtelijk dossier moeten worden opgenomen (met name die met betrekking tot arbeidsongeschiktheid) zou kunnen bijdragen tot een betere opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld. Niet alles lijkt immers duidelijk te zijn, of het nu voor de interne politieambtenaren is, voor de externe actoren, voor de slachtoffers of voor de medische staf is. Harmonisatie van de principes zou een pluspunt zijn in dit aspect van de zorg. Politionele vaststellingen zijn ook belangrijk en mogen in geen geval over het hoofd worden gezien.

.....

[76] Gescheurde kleren, gebroken vaatwerk, enz.

5.3.3 Drama's voorkomen: is dat mogelijk?

108. Tijdens de interviews kwam de kwestie van gevoelige dossiers inzake intrafamiliaal geweld ter sprake. De interne actoren konden bijna allemaal minstens één situatie, oud of recenter, aanhalen die een tragische afloop kende[77]. Denken dat dit nooit gebeurt, kan natuurlijk niet want het slachtoffer blijft niet voortdurend onder het toezicht en de bescherming van de verschillende tussenkomende diensten en het is onvoorspelbaar wanneer tot de daad zal worden overgegaan. Aan de andere kant is het mogelijk om drama's te proberen vermijden en dat wordt ook dagelijks gedaan. Zo zijn enkele richtlijnen uitgevaardigd om slachtoffers van intrafamiliaal geweld te (proberen te) beschermen[78]. Er kan echter een negatief aspect worden opgemerkt wanneer mensen verhuizen. Informatie over situaties van intrafamiliaal geweld gaat niet over van de ene politiezone naar de andere, wat een probleem is voor de opvolging. Het verbeteren van en werken aan de informatieoverdracht tussen politiezones zou een betere opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld mogelijk maken.

109. Menselijke drama's kunnen helaas niet altijd worden vermeden, maar er kan wel worden gewerkt om de risico's te verkleinen. Tussen politiezones is er geen communicatie omtrent conflictsituaties binnen koppels/gezinnen wanneer ze verhuizen. De overdracht van deze informatie zou nochtans een interessante piste zijn om verder te exploiteren.

5.4 Andere bedenkingen

5.4.1 Behandeling als APO[79]

110. De meningen over de behandeling van dossiers als APO lopen uiteen. Het strafrechtelijk beleid[80] heeft invloed op de manier waarop dossiers worden afgehandeld. Politieambtenaren volgen de richtlijnen van het parket en behandelen, afhankelijk daarvan, de dossiers met betrekking tot situaties van intrafamiliaal geweld behalve slagen al dan niet als APO. Afhankelijk van het parket wordt aan politieambtenaren enige autonomie gelaten om de situatie te beoordelen en speelt de officier van gerechtelijke politie een belangrijke rol bij het opsporen van een situatie die de uitvoering van een APO kan rechtvaardigen.

.....

[77] Overlijden van het slachtoffer.

[78] O.a. de Ministeriële omzendbrief van 29 mei 2019 met betrekking tot het stalkingalarm in het kader van geweld door ex-partners.

[79] Ambtshalve politieonderzoek.

[80] *Cf.* de omzendbrief strafrechtelijk beleid van de procureur des Konings te Luxemburg houdende het actieplan van het arrondissement betreffende de strijd tegen partnergeweld – toepassing van nultolerantie.

111. Andere parketten nemen geen risico en staan geen APO toe voor intrafamiliaal geweld, zij kiezen voor nultolerantie.

5.4.2 Wet van 15 mei 2012

112. De wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld bestaat maar wordt weinig[81] toegepast om allerlei redenen waaronder het feit dat ze omslachtig is om uit te voeren en dat sommige bepalingen het niet mogelijk maakten om doeltreffend op te treden. De wet werd dus gewijzigd op 24 mei 2019. Een moeilijkheid zit ook in het feit dat het slachtoffer de dader ondanks de verwijderingsmaatregelen weer in huis neemt, wat in strijd is met de geest van de wet.

5.4.3 Gedeeld beroepsgeheim ... of niet?

113. Een gedeeld beroepsgeheim veronderstelt dat dezelfde doelstellingen worden nagestreefd. Het is een feit dat psychosociale werkers niet dezelfde doelstellingen hebben als politieambtenaren. Sommige organisaties stemmen ermee in om, afhankelijk van het geval, aanwezigheidsattesten te verstrekken met toestemming van het slachtoffer, maar nooit informatie die betrekking heeft op de inhoud van de gesprekken. Het attest wordt overhandigd aan het slachtoffer, dat het aan de politie kan overmaken als het dat wenst.

114. Volgens de externe actoren vergemakkelijkt regelmatig werken met dezelfde mensen die de werking en de doelstellingen van de partnerdiensten kennen de uitwisseling van informatie in beide richtingen. Dit gaat hand in hand met het naleven van de beperkingen die zijn opgelegd door de wet en/of de deontologie.

5.4.4 Een slachtoffer wenst zijn klacht in te trekken

115. Een slachtoffer dat zich bij de politie aanbiedt om zijn klacht in te trekken, moet worden opgevat als een belangrijk waarschuwingssignaal voor de gerechtelijke actoren. Deze dossiers zijn immers des te gevoeliger wanneer dit gebeurt. De politieambtenaren hechten er niet altijd de juiste mate van belang aan en stellen nog altijd het gedrag en de ambivalente houding van de slachtoffers in vraag.

.....

[81] Tussen 2013 en 2016 werden voor het hele land slechts 197 dossiers tijdelijk huisverbod gecodeerd (Bron: databank van het College van procureurs-generaal – Statistisch analisten in 'Steundienst Openbaar Ministerie, Onder welke voorwaarden biedt het dispositief inzake het tijdelijk huisverbod de mogelijkheid te strijden tegen het intrafamiliaal geweld? Kwalitatieve evaluatie gebaseerd op de ervaringen van de magistraten', 29 juni 2017).

5.4.5 Risico's op instrumentalisering van de politiediensten

116. In het kader van scheidingen die niet vlot verlopen, dienen mensen soms te kwader trouw een klacht in voor intrafamiliaal geweld. In die gevallen, net als in andere gevallen, moet de indruk van de politieambtenaren correct worden weergegeven in het corpus van het proces-verbaal. Het zou naïef zijn te ontkennen dat burgers pogen de politiediensten te instrumentaliseren in deze problematiek. Ook al doorziet men als politieambtenaar deze houding, dan nog moeten politieambtenaren alle elementen akteren en rapporteren die de magistraat in staat zullen stellen om een standpunt in te nemen.

5.4.6 Politieambtenaren als plegers van intrafamiliaal geweld

117. Vanuit individueel oogpunt, wanneer politieambtenaren zelf pleger van intrafamiliaal geweld zijn, is de opvang van slachtoffers gecompliceerder. De situatie is verwarrend voor de hulpverleningssector omdat die niet weet hoe te (re)ageren, wat intern (binnen de politiediensten) wordt bevestigd. Het indienen van een klacht ligt gevoeliger voor slachtoffers die niet durven te praten; die bang zijn voor represailles of bang zijn dat de feiten door de hiërarchie zullen worden toegedekt. Dit geldt des te meer wanneer het gaat om politieambtenaren met een hoge graad en in leidinggevende functies. Slachtoffers voelen zich dan nog machtelozer wanneer ze een klacht willen indienen. Ook vanuit collectief oogpunt is dit aspect zorgwekkend. De vraag rijst immers hoe politieambtenaren die pleger zijn van intrafamiliaal geweld slachtoffers van dit soort geweld opvangen, omdat ook zij in het kader van hun werk slachtoffers kunnen ontmoeten.

5.4.7 Opvang van daders

118. De COL 04/2006 wijst op het belang om de dader te betrekken bij de behandeling van dossiers van intrafamiliaal geweld. Dit opvolgingsonderzoek richt zich op de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld en uiteraard wordt er niet gesproken over de opvang van daders omdat zij niet tot de doelgroep behoren. Het is niettemin moeilijk om te ontsnappen aan de realiteit dat het geweld is gepleegd binnen een relatie. Een externe bevinding betreft het feit dat doorverwijzingen naar hulpverleningsdiensten voor geweldplegers zeldzaam zijn, ook al bestaan er gespecialiseerde diensten. Ook daders moeten zich bewust worden van hun daden op een andere wijze dan door de loutere gerechtelijke afhandeling. Wanneer de ene relatie eindigt, kan een andere beginnen en komt er dus een nieuw slachtoffer in de keten. Het niet doorverwijzen naar bestaande diensten, en het niet opvangen van geweldplegers, maakt deel uit van een minimalistische visie op het probleem/fenomeen. Hoewel het moeilijker is om met deze categorie van mensen te werken - vooral ook vanuit de algemene opinie - zijn neutraliteit en professionaliteit essentieel. Een beroep doen op professionals die voor deze specifieke zorg zijn opgeleid, zou een extra stap zijn in de aanpak van

intrafamiliaal geweld. In sommige gevallen willen slachtoffers dat de dader wordt geholpen; velen van hen zijn niet altijd bereid om hun partner te verlaten omdat hij hen geweld aandoet. Voor politieambtenaren is het meest ontmoedigende vast te stellen dat de rechterlijke uitspraken niet worden gerespecteerd door de slachtoffers[82], zij kunnen de indruk hebben in een vacuüm te werken terwijl de band tussen slachtoffer en dader (nog) niet verbroken is. Vandaar de noodzaak om te proberen ook te voorzien in opvang van daders. Dit gezegd zijnde, moet men zich niet laten meeslepen in strategieën van slachtofferschap van daders en moet men in staat zijn om te herkennen wat er speelt op het vlak van manipulatie om te bepalen of hulp al dan niet mogelijk is. De politie, van haar kant, heeft een belangrijke rol inzake informatie en oriëntatie.

5.4.8 Slachtofferbejegening: niet zonder impact op het privéleven van politieambtenaren

119. Drugs, diefstallen, overvallen met geweld, ... hebben minder impact op het privéleven van politieambtenaren dan intrafamiliaal geweld en "jeugddossiers" (*sic*). Voor deze onderwerpen moet je sterk zijn, vooral als de politieambtenaar een empathische persoonlijkheid heeft, wat een aanzienlijke mentale voorbereiding vereist om niet te veel beïnvloed te worden. Luisteren naar degenen die door moeilijke scheidingssituaties gaan wanneer men zelf betrokken is, is niet aan iedereen gegeven. Politionele slachtofferbejegening is een baan die politieambtenaren 'opbrandt' en talrijk zijn zij die op zeker moment in hun loopbaan de pijnlijke ervaring meemaken van een te volle emmer die kan leiden tot een 'burn-out'.

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

120. De opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld heeft een positieve evolutie gekend na 2006 ingevolge de publicatie van de COL 3 en 4/2006. Die omzendbrieven en andere wetgevende teksten leggen immers strikte richtlijnen op aan politiediensten. Niettemin moet worden vastgesteld dat ze niet altijd (goed) worden nageleefd, wat deze positieve evolutie in het gedrang brengt.

6.1.1 Politieambtenaren blijven opleiden en sensibiliseren op het vlak van onthaal en bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

121. Vijf jaar na het initieel toezichtsonderzoek is deze eerste aanbeveling nog actueel en zinvol, met name omdat de voortgezette opleidingen die bestaan op het gebied van intrafamiliaal geweld niet worden verplicht en niet alle

.....

[82] Contactverbod bijvoorbeeld.

politieambtenaren aanspreken. Slechts een beperkt aantal van hen lijkt erin geïnteresseerd te zijn. Het doel zou echter zijn om ze allemaal op te leiden, met name omdat er (nog) veel foutieve vooronderstellingen over intrafamiliaal geweld de ronde doen en bepaalde richtlijnen niet altijd (goed) worden toegepast/nageleefd[83]. Dit gebrek aan belangstelling voor het fenomeen kan leiden tot ontoereikende zorg. Om de genoemde doelstelling te bereiken, kan het raadzaam zijn om er vooraf bepaalde categorieën van medewerkers bij te betrekken, zodat zij op hun beurt de te kennen materie binnen de politie kunnen verspreiden. De rol van de referentieambtenaren van de politie is daarbij essentieel, maar wordt intern onvoldoende gewaardeerd en/of erkend.

122. Sensibilisering gebeurt te zelden. Politieambtenaren erkennen nochtans, bijna allemaal, dat sensibilisering op geregelde tijdstippen nodig is want als ze lange tijd niet plaatsvindt, gaat er informatie verloren. Herhaling is hierbij essentieel. Door tijdens elke informatiesessie[84] intrafamiliaal geweld aan te snijden, zou het bewustzijn van politieambtenaren kunnen worden vergroot.

6.1.2 Interne en externe doorverwijzingen verbeteren

123. De verkokering tussen politiediensten blijft een actuele problematiek. Ze werd ook waargenomen bij het beheer van het fenomeen IFG. Wat de bevindingen betreft, moet worden opgemerkt dat de wijkagent niet voldoende betrokken is bij de materie intrafamiliaal geweld, wat jammer is[85].

124. Met betrekking tot externe doorverwijzingen is de bevinding duidelijk: politieambtenaren die als eerste tussenkomen, verwijzen slachtoffers haast nooit door naar externe diensten, behoudens (zeer) zeldzame uitzonderingen, terwijl ze ertoe gehouden zijn om dat te doen[86]. Ze verwijzen hen intern door naar de dienst politionele slachtofferbejegening, die op zijn niveau instaat voor de externe doorverwijzingen. Deze werkwijze is niet zonder gevolgen omdat de belangrijkste opleidings- en sensibiliseringsopdrachten van deze dienst er zwaar onder te lijden hebben.

6.1.3 Blijven inzetten op de integrale en geïntegreerde werking op het vlak van onthaal en bejegening van slachtoffers van intrafamiliaal geweld

125. Bedoeling van deze aanbeveling is om erin te slagen om in synergie te werken met (alle) actoren actief op het gebied van opvang van slachtoffers van

[83] Zoals de richtlijnen met betrekking tot de verhoormodellen en de verplichting om te akteren.

[84] Ongeacht het thema.

[85] Zijn strategische plaats binnen de organisatie wordt niet optimaal benut bij de beheersing van het fenomeen; zijn aanwezigheid binnen en buiten het commissariaat biedt hem nochtans een ruim actieterrein om weldoordacht op te treden.

[86] Zoals voorzien is door de GPI 58.

intrafamiliaal geweld en dus om banden tussen hen te scheppen. De bal ligt niet enkel in het kamp van de politiediensten maar ook in dat van andere actoren die werkzaam zijn in structuren met onderling verschillende systemen. Sommigen staan meer open voor informatiedeling dan anderen, maar het gebeurt dat het aspect gelinkt aan het beroepsgeheim – dat (nog) voorwerp van debat is - sommige initiatieven afremt. Als het goed uitgelegd is, hoeft dat evenwel geen rem te zijn maar is het een motor.

126. Er werden twee voorbeelden van integrale en geïntegreerde aanpak aangehaald, enerzijds, de "ZSG"[87] en anderzijds, de "FJC"[88]. Het eerste is bedoeld voor de opvang van slachtoffers van seksueel geweld en sommigen zouden graag zien dat dit type van aanpak zich uitbreidt naar slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

6.2 Algemene en bijzondere aanbevelingen

127. De conclusies, zoals hiervoor geformuleerd, brengen het Vast Comité P ertoe om zijn aanvankelijke aanbevelingen te herformuleren.

Met betrekking tot de opleiding (1a) en de sensibilsering (1b)

(**1a**) Opleidingen inzake intrafamiliaal geweld verplichten om de verkeerde vooronderstellingen die nog de ronde doen binnen het beroep te doorbreken en de striktere toepassing van de bestaande richtlijnen mogelijk te maken. In de eerste plaats personeelsleden opleiden die meer specifiek in deze materie optreden, of geacht worden dat te doen, zoals referentieambtenaren van de politie, alsook personen die geregeld in contact zijn met slachtoffers; (**1b**) regelmatig sensibiliseringssessies plannen en erop toezien dat ze het doelpubliek bereiken en er de referentieambtenaren van de politie bij betrekken.

Met betrekking tot de interne (2a) en externe (2b) doorverwijzingen

(**2a**) Werken aan de interne ontkokering voor de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld door uniforme procedures en communicatiekanalen tussen de bij het fenomeen betrokken diensten in te voeren. Dit zonder een onontbeerlijke speler te vergeten, zijnde de wijkagent die meer bij de materie betrokken moet worden; (**2b**) met betrekking tot de externe doorverwijzingen, de bestaande regelgeving omtrent 'verwijsformulieren' toepassen.

Met betrekking tot de integrale en geïntegreerde werking (3)

.....

[87] Zorgcentra seksueel geweld.

[88] Family Justice Centers.

(**3**) Strategieën invoeren die het mogelijk maken om de integrale en geïntegreerde werking te verbeteren door banden te scheppen en interacties te ontwikkelen met externe diensten voor een alomvattende en professionele opvang van het slachtoffer.

128. Deze algemene aanbevelingen kunnen meer precies als volgt uitgesplitst worden:

Met betrekking tot de aanbeveling inzake opleidingen (1a)

Alle personeelsleden de geweldscyclus 'IFG' aanleren, ook degenen die als burger aan het onthaal werken, en het belang benadrukken van onmiddellijke en passende opvang in tijden van crisis.

Ervoor zorgen aan deze opleidingen medewerkers uit verschillende diensten deelnemen om de tussenschotten weg te halen en interacties tot stand te brengen.

Politieambtenaren opleiding geven om processen-verbaal inzake 'IFG' op te stellen.

Opleidingen organiseren waaraan slachtoffers deelnemen om de uitwisseling van ervaringen te bevorderen.

De mogelijkheid verruimen om videoverhoren te organiseren, zich daarbij steunend op wat er al bestaat voor andere doelgroepen.

Foute vooronderstellingen neerhalen en aandacht besteden aan verdachten.

Met betrekking tot de aanbeveling inzake sensibilisering (1b)

Regelmatig sensibiliseringssessies organiseren in kleine groepen, zodat iedereen actief kan deelnemen en stelling innemen tegen respectloos gedrag (gebruik van gsm, kranten lezen, kwetsende commentaar, geklets, enz.).

Opgeleide personeelsleden laten meedraaien in de wachtrol 'politionele slachtofferbejegening' en referentieambtenaren van de politie sensibiliseringssessies laten organiseren.

De rol van de referentieambtenaar van de politie in de kijker zetten; hierover communiceren[89]; een actieve samenwerking tot stand brengen tussen politieambtena(a)r(en) en dienst politionele slachtofferbejegening.

.....

[89] Intern en extern.

Structurele veranderingen overwegen[90] om de organisatie van sensibiliseringssessies te optimaliseren.

Politieambtenaren bewustmaken van hun plicht om te akteren in alle gevallen van intrafamiliaal geweld, inclusief tijdens interventies en wanneer er geen sprake is van slagen.

Erop aandringen om de verhoormodellen te gebruiken die gebaseerd zijn op de COL 4/2006[91]; de modellen moeten aangepast zijn voor de verhoren die worden afgenomen buiten het commissariaat.

Het belang onderstrepen van het voegen van documenten bij de klacht waaronder de verklaring van benadeelde persoon die nog te vaak ontbreekt en/of niet ingevuld is; het nut van die verklaring uitleggen aan het slachtoffer.

Bewustmaken van het belang om slachtoffers die zich verzoenen met hun geweldpleger niet te veroordelen (*cf*. geweldscyclus).

De nadruk leggen op de sensibiliseringsopdrachten van externe diensten om ontmoetingen te programmeren op coherente en zinvolle wijze.

Met betrekking tot de aanbeveling inzake interne doorverwijzingen (2a)

Interne doorverwijzingen naar ad-hocdiensten/functionaliteiten uitbreiden of systematiseren; werken op de verkokering (ontkokering); alles in het werk stellen opdat de informatie over feiten van intrafamiliaal geweld correct doorstroomt binnen het korps door o.m. de opzoekingen in ISLP te vergemakkelijken.

De functionaliteit wijkwerking meer betrekken bij de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

Een evaluatiesysteem invoeren – op individueel en structureel vlak – voor de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld door leden van DPSB en daarbij de voorrang geven aan hun relaties met politieambtenaren en die relaties in stand houden.

Een contactpolitieambtenaar in het leven roepen voor slachtoffers van intrafamiliaal geweld die moet nagaan of alle basistaken/opdrachten goed verricht zijn en eventueel (opnieuw) contact kan nemen met het slachtoffer indien nodig.

Praktijken/procedures systematiseren en uniformiseren.

.....

[90] Deze veranderingen zijn eigen aan elke entiteit die werkt met verschillende structuren, procedures en middelen om, op regelmatige en optimale wijze, sensibilisering voor allen te organiseren.

[91] Cf. bijlagen 3a en 3b van de COL 4/2006.

Met betrekking tot de aanbeveling inzake externe doorverwijzingen (2b)

De verwijsformulieren implementeren in ISLP; het gebruik van die formulieren verplichten en zich laten leiden door goede praktijken zoals aanduiden dat het gaat om feiten van intrafamiliaal geweld.

Vergaderingen die vroeger werden gehouden opnieuw invoeren opdat de interne/externe actoren elkaar beter kunnen leren kennen en de mogelijkheid overwegen om externe stages te organiseren.

Met betrekking tot de aanbeveling inzake de integrale en geïntegreerde werking (3)

Interne initiatieven uitwerken voor een geïntegreerde werking van de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

Ontkokeren om de communicatie tussen de diensten en de opvolging van situaties van intrafamiliaal geweld te verbeteren.

Wijkagenten meer betrekken bij het fenomeen door hen tijd te geven om contact op te nemen met de slachtoffers[92] en door hen op te leiden zodat ze hun kennis kunnen bijwerken.

Aan politieambtenaren de redenen voor het beroepsgeheim uiteenzetten waartoe de sociale partners gehouden zijn.

Een samenwerking/een partnerschap overwegen met de sociale en medische sector voor de opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld.

Externe diensten uitnodigen[93] in de commissariaten om hun opdrachten toe te lichten aan de politieambtenaren en om de mogelijkheden te bekijken om samen te werken, meer bepaald in noodsituaties.

Standaarden vastleggen om de praktijken op politioneel vlak te uniformiseren, vooral wat de opmaak van processen-verbaal betreft.

Dossiers met betrekking tot deze materie niet behandelen als APO; bij voorkeur processen-verbaal opstellen in plaats van informatiefiches.

.....

[92] En naar hen luisteren.

[93] Tijdens sensibiliseringssessies.

7. Lijst van afkortingen

APO	Ambtshalve politieonderzoek
CALog	Administratief en logistiek kader
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
COL	College van procureurs-generaal
DPSB	Dienst politionele slachtofferbejegening
FJC	Family Justice Center
GPI	Geïntegreerde politie/Police intégrée
HINP	Hoofdinspecteur van politie
IFG	Intrafamiliaal geweld
ISLP	Integrated System for Local Police
OCMW	Openbaar centrum voor maatschappelijk werk
VTM	Verhoortechnieken minderjarigen
ZSG	Zorgcentrum seksueel geweld

8. Wettelijke basis

Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, 11 mei 2011 (Verdrag van Istanbul)[94];

Wet van 15 mei 2012 (herzien op 24 mei 2019) betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld;

Ministeriële omzendbrief van 29 mei 2019 met betrekking tot het stalkingalarm in het kader van geweld door ex-partners;

COL 3/2006 van 1 maart 2006 – Omzendbrief van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep betreffende de definitie van het intrafamiliaal geweld en de extrafamiliale kindermishandeling, de identificatie en de registratie van de dossiers door de politiediensten en de parketten;

COL 4/2006 van 1 maart 2006 (herzien op 12 oktober 2015) – Gemeenschappelijke omzendbrief van de Minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld;

COL 5/2009 van 27 april 2009 (herzien op 13 november 2014) – Omzendbrief van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep Richtlijnen met betrekking tot: 1° de attesten van klachtneerlegging en 2° de registratie van de verklaringen van benadeelde persoon;

COL 18/2012 versie van 5 maart 2020 – Gemeenschappelijke omzendbrief van de Minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken, de communautaire ministers bevoegd voor de justitiehuizen en het College van procureurs-generaal betreffende het tijdelijk huisverbod ingeval van huiselijk geweld;

Omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

.....

[94] Geratificeerd in maart 2016.